

РУХАНИЯТ – ЕҢ БАСТЫ ҰЙЫТҚЫМЫЗ

■ ҒАЛАМДАҒЫ ГЕОСАЯСИ АХУАЛ КҮРДЕЛЕНІП ТҮРҒАН ҚАЗІРГІ СӘТТЕ КӨРШІ ЕЛДЕРДІҢ БІР-БІРІМЕН ТОННЫҢ ІШКІ БАУЫНДАЙ ТАТУ-ТӘТТІ ӨМІР СҮРУІ АСА МАҢЫЗДЫ. ҚАСИЕТТІ ҚҰРАН КӨРІМДЕ АЛЛА ТАҒАЛА: «АЛЛАҒА ҚҰЛШЫЛЫҚ ЕТІНДЕР, ОҒАН ЕШ НӘРСЕНІ СЕРІК ҚОСПАНДАР. АТА-АНАҒА, ТУЫСТАРҒА, ЖЕТІМДЕРГЕ, МІСКІНДЕРГЕ, ЖАҚЫН КӨРШІГЕ, АЛЫС КӨРШІГЕ, ЖОЛДАСҚА, ЖОЛДА ҚАЛҒАНДАРҒА ЖӘНЕ ҚОЛ АСТЫНДАҒЫЛАРЫҢА ЖАҚСЫЛЫҚ ЖАСАҢДАР», – ДЕП («НИСА» СҮРЕСІ, 36-АЯТ) БҰЙЫРАДЫ. ПАЙҒАМБАРЫМЫЗ (ОҒАН АЛЛАНЫҢ САЛАУАТЫ МЕН СӘЛЕМІ БОЛСЫН): «КІМ АЛЛАҒА ЖӘНЕ АҚЫРЕТ КҮНІНЕ СЕНСЕ, КӨРШІСІНЕ ЗИЯН ТИГІЗБЕСІН», – ДЕП (БҰХАРИ, МҮСЛИМ) КӨРШІМЕН ҚАРЫМ-ҚАТЫНАСТА АСА БАЙЫПТЫ БОЛУҒА ШАҚЫРАДЫ. СОНДЫҚТАН МҮСЫЛМАН ҚАУЫМЫ ҮШІН КӨРШІМЕН КӨРКЕМ ТҮРДЕ ҚАРЫМ-ҚАТЫНАС ОРНАТУ ДІНІМІЗДЕГІ МАҢЫЗДЫ ҰЗАПИЛАРДЫҢ БІРІ САНАЛАДЫ.

»3

ӘС-СОМАДТЫ ТАНУ – ШЫНАЙЫ ТӘУЕКЕЛГЕ ЖОЛ

■ БҰЛ ДҮНИЕДЕ БҮКІЛ АДАМЗАТ ЖИНАЛСА ДА, АЛЛА ҚАЛАМАЙЫНША, САҒАН ЕШБІР ЖАМАНДЫҚ ЖАСАЙ АЛМАЙДЫ. АЛ ЕГЕР АЛЛА БІР СЫНАҚТЫ САҒАН ЖАЗҒАН БОЛСА, БҮКІЛ ӘЛЕМ ЖАБЫЛЫП, ОҒАН ТОСҚАУЫЛ БОЛА АЛМАЙДЫ. ӨЙТКЕНІ, ОЛ – ӘС-СОМАД, ЖАРАТЫЛЫСТЫҢ БӘРІ ОҒАН МҰҚТАЖ, АЛ ОЛ ЕШКІМГЕ, ЕШ НӘРСЕГЕ МҰҚТАЖ ЕМЕС.

Раббысына бағынуға, Оған жүгініп, тек Оған ғана сүйеуге бейімделеді. Ендеше, біз әс-Сомад сипатының әлеміне қадам басып, оның терең мағыналарынан шабыт алатын боламыз. Әс-Сомад – Алла Тағаланың ешнәрсеге мұқтажсыз екенін білдіретін ұлы есімнің бірі. Міне, осы ұлы есімнің шексіз дариясына бойлап, қайықтай ғана қалтылдаған ойымызбен, жүректің ескегін еспекпіз...

Әс-Сомад арман-тілектер орындалуы үшін бет бұрылған жалғыз, қиындықтарда көмек сұралатын, алай-дүлей сәттерде паналауға ұмтылатын бірден-бір Жаратушымызға ғана тән есім. Бұл есім Құрандағы ең ұлы сүрелердің бірінде әрі ең қысқаларының катарында келген. Ол – бүкіл Құранның үштен біріне тең деп бағаланған «Ықылас» сүресі. Алла Тағала осы сүреде: «Айт: Ол Алла – Жалғыз! Алла әс-Сомад» (ешкімге және еш нәрсеге мұқтаж емес, керісінше, күллі жаратылыс Оған мұқтаж), – деп айтуын Пайғамбарымызға бұйырған еді. Жаралған жанға жәрдем керек болса, ол: «Я, Алла!» – деп жалбарынады. Қолдау мен қорғаныш қажет болса: «Я, Алла!» – дейді. Тура жол қажет болса: «Я, Алла!» – дейді. Нәзік мейірім мен жан тыныштығы қажет болса да: «Я, Алла!» – дейді.

(Жалғасы 4-бетте)

Наурызбай қажы ТАҒАНҰЛЫ,
ҚМДБ Төрағасы, Бас мүфти

АУЫЗБІРШІЛІККЕ ҮНДЕЙТІН АЛАҢ

■ БҮГІНДЕ БІРЛІК ПЕН БЕЙБІТШІЛІКТІҢ АЛТЫН БЕСІГІНЕ АЙНАЛҒАН ЕЛІМІЗ ТҮРАҚТЫ ТҮРДЕ ӘЛЕМДІК ЖӘНЕ ДӘСТҮРЛІ ДІНДЕР ЛИДЕРЛЕРІ СЫЗІН ӨТКІЗІП КЕЛЕДІ.

Мемлекет басшысы Қасым-Жомарт Кемелұлы атап өткендей, «Бұл форумды өткізуге Қазақстанның бастамашылық етуі бекер емес. Себебі қазақ жері ғасырлар бойы Батыс пен Шығыстың арасындағы көпір болып келеді. Ұлы дала төрінде небір алып көшпелі империялар өмір сүрген. Діни ұстамдылық – олардың бәріне ортақ

сипат. Съездің өткізілуі – еліміз бен бүкіл әлемде диалог пен ынтымақтастықты нығайтуды көздейтін Қазақстан саясатының маңызды бағыты. Бұған дейінгі форумдарда қабылданған декларацияларда кандай идеялардың атын жамылғанына қарамастан радикализм, зорлық-зомбылық пен қактығыстар әрдайым сынға алынды. Қазіргі күрделі жағдайда діни көшбасшылардың бір үстел басына отырып, кез келген қайшылықты еңсеретін ізгі амалдың үлгісін күллі әлемге көрсетуі аса маңызды».

(Жалғасы 3-бетте)

ЖАҚСЫ СӨЗ – ЖАРЫМ ЫРЫС

«ӨНЕР АЛДЫ – ҚЫЗЫЛ ТІЛ» ДЕП БІЛГЕН ХАЛҚЫМЫЗ ҚАШАННАН СӨЗ ҚАДІРІН ЖОҒАРЫ БАҒАЛАҒАН. «АТАЛЫ СӨЗГЕ АРСЫЗ ҒАНА ТОҚТА-МАЙДЫ» ДЕГЕН БАБАЛАРЫМЫЗ ҚЫЛЫШ КЕСПЕС ТАЛАЙ ТҮЙІНДІ ЖҮЙЕЛІ ОЙ, ЖҮРДЕК ТІЛДІҢ КӨМЕГІМЕН-АҚ ШЕШІП ОТЫРҒАН. «СӨЗІ КҮНСЫЗ АДАМНЫҢ – ӨЗІ КҮНСЫЗ», «СӨЗІМ – ӨЗІМ» ДЕГЕН АТАЛАРЫМЫЗ «АУЗЫНА КЕЛГЕНІН СӨЙЛЕУ – АҚЫМАҚТЫҢ ІСІ, АЛДЫНА КЕЛГЕНІН ЖЕУ – АЙУАННЫҢ ІСІ» ДЕЙ КЕЛЕ, «ЖАҚСЫ СӨЗ – ЖАРЫМ ЫРЫС» ЕКЕНІН, «ЖАҚСЫ АМАЛ – ТОЛЫҚ ЫРЫС» ЕКЕНІН АЙТЫП КЕТІПТІ.

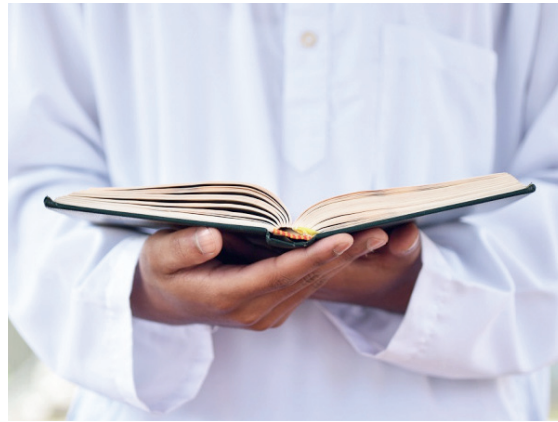
Бүкіл әлемді жоктан бар қылған, кемел жүйемен жаратып, келісті көрік берген Құдіретті де Мейірімді Иеміз адам баласын сана-сезіммен сәндеп, «сөйлей білу» деген ерекше қасиет дарытқан. Шындығында адам баласына сөздей әсер ететін ештеңе жоқ. Өйткені сөз – ақылға, ал ақыл – нәпсіге әсер етеді. Адам атаны қателікке ұрындырған – Ібілістің сөзі еді. Содан бері Пайғамбарлардың (оған Алланың салауаты мен сәлемі болсын) асыл сөздері мен шайтанның азғырынды сөздері таласумен келеді. Пенде де сөз иесі болғандықтан, осы екі топтың біріне жақтас. Яғни сөз – не сауаптың сарайын соғады, не күнәнің кірін қалыңдатады.

«Адам баласы оянганда дененің барлық мүшесі тілден аза бойлары қаза болып: «Бізге зиян келтіруден Алла Тағаладан қорық. Өйткені біз саған тәуелдіміз. Сен тура болсаң – біз де турамыз. Сен тура болмасаң – біз де тура болмаймыз», – дейді» (Термизи). Осы хадистің мәніне үнілсек, сөздің адам өміріне қаншалықты әсер ететінін анық байқаймыз. Ал мына аят біздің тілге, сөзге қатысты жауапкершілігімізді тіпті анықтай түседі: «Расында, алағзатты жараттық. Оған нәсісінің не сыбырлағанын білеміз. Өйткені, Біз оған күре тамырынан да жақынбыз. Оның онынан да, солынан да екі байқаушы отырады. Аузынан бір сөз шығарса-ақ болды – алдында аңдушы дайын» («Қаф» сүресі, 16-18 аяттар).

(Жалғасы 4-бетте)

ТАҒДЫР ТУРАЛЫ КӨП ТОЛҒАНАСЫҢ, АЛ УАҚЫТ УЫСЫНДА ТҮРМАЙДЫ. ӨМІР БОЛСА ӨТІП ЖАТЫР. КӨП НӘРСЕ БІЗ ОЙЛАҒАНДАЙ ОҢЫНАН ШЕШІЛЕ БЕРМЕЙТІНІНЕ КӨЗ ЖЕТКІЗЕСІҢ, БІЗ КҮТКЕН НӘТИЖЕ КӨҢІЛДЕН ШЫҚПАЙ ҚАЛАТЫН СӘТТЕРМЕН БЕТПЕ-БЕТ КЕЛЕСІҢ, ҚАНША БҮЛҚЫНСАҢ ДА ЫРҚЫНА КӨНБЕЙДІ. АМАЛСЫЗ ТӨЗЕСІҢ, АЛ КЕЙБІР АДАМ ОНЫ РАЗЫ БОЛҒАН КҮЙДЕ ҚАБЫЛДАЙДЫ. ӘР ІСТЕН МАҒЫНА ІЗДЕЙДІ. ҚАЙЫРЫН КҮТЕДІ. ТАҒДЫРЫНА РАЗЫЛЫҚ ТАНЫТАДЫ. ОСЫЛАЙША ЖҮРЕГІ ЖАЙ ТАБАДЫ.

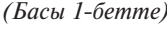
РАЗЫЛЫҚ

Төзу – өзіне ұнамсыз іске мәжбүрлі түрде көну. Ал разылық – басқа түскен іске жүректің тыныштық табуы, болған жайтқа қарсы келмеу, ешқашан өкінбеу. Мұндай қасиет пен дәреже көп адамға нәсіп бола бермейді. Жүрекпен қалап, оған шынайы түрде ұмтылған жандар ғана қол жеткізеді. Өйткені өзімізге ұнамайтын іске разы болу оңай емес. Бірақ кейін хикметін сезгенде тағдырға разылық сезімі күшейген үстіне күшейе түседі.

Аллаға, Оның жазған тағдырына разылық білдірген адам иманның дәмін татады және бұл нығметтен айырылып қалмауға тырысады. Басқа түскен сынаққа, қиындыққа «разымын» деу – тілге жеңіл, жүрекке ауыр. Мықты мінез, сынбас сабыр, шайқалмас шыдам керек. Оған жан мен тәнді бейімдеу ләзім. Құдайға разы болған адам Оның қалауына қарсы келмейді. Ізгі ниетін сөзімен де, ісімен де дәлелдейді. Мұндай игілікке ие болған адам жамандықты жаны сүймейтін хәлге жетеді.

(Жалғасы 5-бетте)

Жер бетіне бейіп өмір орнату – құлді адамзаттың қажеттілігі. Бір – ортақ келісім мен өзара түсінік аясында орындалатын іс. Кез-келген келіспеушілік жағдайды келісіммен, даналыққа негізделген диалогқа негізінде шешілуі ләзім. Жер бетіндегі ұлттар мен ұлыстар бір мақсатқа ұйысқанда әлемде береке орнайды. Бір реттегі Ислам дінінің жауласқанды жарастыру, дауласқанды достастыру, таласқанды тастыру, дауласқанды дауластыру бағытындағы ролі өте жоғары.

Алла Тағала қасиетті Құранды «Мәи-

АУЫЗБІРШІЛІККЕ ҮНДЕЙТІН АЛАҢ

Қазақ — бұлмысынан ымырашыл, бірлік пен берекені жақтаушы халық. Біз «Ұйымдасқан ұтады», «Ынтымақ жүрген жерде, ырыс бірге жүреді» деген аталы сөзді ту етіп, әр күннен жақсылық күткен жұртпыз. Жалдасқанды жарастыру, араздасқанға араағайын болу — қанымызда бар қасиеттің бірі.

Шың жолында, қазір достары дүние-
өкілдері мен жер бетіндегі бар-
ша халықтың ынтымағын арттыру аса-
маңызды міндеттің біріне айналды. Біз-
қашан да қоғамдағы бірлік пен келісімді

Ислам деген сөздің өзі «ейбiтiшiлiк» деген ұғымды бiлдiредi. Мұсылмандар бiр-бiрiмен аман-саулық сұрасқанда Алланың амандығы мен есeндiгiн, бeрe-кесi мен жақсылығын тiлeп, сәлeмдеседi. Ислам адам баласына зәрeдeй зиян тигiз-беуте шақыратын дiн екeнi осыған дейiн үлкeн мiнберлердe тaлaй айтылды. Әлeм-дiң жөнe дәстүрлi дiндер лидерлерiнiң сөзi асыл дiнiмiздiң баға жетпес құнды-лықтарын, оның ешқандай лaңкестiкпен қатыс-жоқ екенiн жaнaнға тағы да жария-тайтұға үлкeн мүмкiндiк туғызды. Шынында, экстремизм, радикализм, тер-роризм жөнe зорлық-зомбылық пен со-ғыстардың шынайы дiнге ешқандай оған-сы жоқ. Сөзд алаңында дiн лидерлерi қаты-субегейлi қарсылығын бiлдiрiп келедi.

Сайып келгенде, съезд діни достық пен өзара түсінікті дамытудың таптырмас алаңы болуда. Съезге келген барлық дін өкілдері ортақ мақсаттар жолында күш біріктіруге, терроризм мен дінді теңестіруден бас тартуға, бейбітшіліктің құндылығын насихаттауға, бұқара-

Өкінішке қарай дінді саясиландыру арқылы жастар санасын теріс арнаға бұру

Алла тағала жер бетін түрлі бүлікпен,
қантөгістен аман еткей! Еліміз аман, жері-
міз тыныш, халқымыздың бірлігі бекем,
тәуелсіздігіміз баянды болғай! Әумин!

ҒАЛЫМДЫҢ ТӨСЕМСІН АЖАҒЫН ҚЫЗДЫРАЙТІН ТҰҒАН ҚАЗІНІ СӨЙТЕ КӨШІН БІЗДІҢДІҢ БА-ЫММЕН
ТОННЫҢ ШІКІ БАУЫНДАЙ ТАТУ-ТӨТТІ ӨМІР СҮРҮ АСА МАҢЫЗДЫ. ҚАСИЕТТІ ҚҰРАН КӨРІМДЕ АЛЛА
ТАҒАЛА: «АЛЛАҒА ҚҰЛШЫЛЫҚ ЕТІНДЕР, ОҒАН ЕШ НӘРСЕНІ СЕРІК ҚОСПАНДАР. АТА-АНАҒА,
ТУЫСТАРҒА, ЖЕТІМДЕРГЕ, МІСКІНДЕРГЕ, ЖАҚЫН КӨРШІГЕ, АЛЫС КӨРШІГЕ, ЖОЛДАСҚА, ЖОЛДА
ҚАЛҒАНДАРҒА ЖӘНЕ ҚОЛ АСТЫНДАҒЫЛАРЫҢА ЖАҚСЫЛЫҚ ЖАСАНДАР», – ДЕП («НИСА» СҮРЕСІ,
36-АЯТ) БҮЙІРАДЫ. ПАЙҒАМБАРЫМЫЗ (ОҒАН АЛЛАНЫҢ САЛАУАТЫ МЕН СӘЛЕМИ БОЛСЫН): «КІМ
АЛЛАҒА ЖӘНЕ АҚЫРЕТ КҮНІНЕ СЕНСЕ, КӨРШІСІНЕ ЗІЯН ТІГІЗБЕСІН», – ДЕП (БҰХАРИ, МҮСЛИМ)
КӨРШІМЕН ҚАРЫМ-ҚАТЫНАСТА АСА БАРЫПТЫ БОЛУҒА ШАҚЫРАДЫ. СОНДЫҚТАН МҮСЫЛМАН
ҚАУЫМЫ ҮШІН КӨРШІМЕН КӨРКЕМ ТҮРДЕ ҚАРЫМ-ҚАТЫНАС ОРНАТУ ДІНІМІЗДЕГІ МАҢЫЗДЫ
ҰЗЫПАЛАРДЫҢ БІРІ САНАЛАДЫ.

дәндер, тілдемі мен халықтардың мәселен болған өмір. Түркі, парсы, моңғол, араб сынды түрлі өркениеттер осында тоғысып, өзара ықпалдасқан. Әсіресе ата-бабаларымыздың көшпелі өмір салты және Транскасония (Көз өзен) ойпаттығынағы отырықшылық өркениет өзара әсерленіп, осының негізінде түркі-Ислам мәдениеті қалыптасты. Бұл өңірді мекендеген халықтардың діни сенімі бір, тарихы мен мәдениеті һәм салт-дәстүрі ортақ. Расында бізді ортақ тарихымыз бен мәдениетіміз тұтастандырады һәм татуластырады. Тарихта Ұлы Жібек жолы арқылы мәдени алмасу жүріп отырды. Соның арқасында Ислам діні Орталық Азия халықтарының ортақ рухани іргетасына айналды.

Мәуереннаһр мен Түркістанның өткеніне назар салсақ, бұл өңірде алғашқы Ислам мемлекеті ретінде

Мансур Матуриди, фикҳ тақырыбында — имам Ағзам

нафақатул қудс» атты трактаттың авторы, өзбек ұлты-

нын өкүлү Мухаммед Алим ас-Сыдыки — биздин бабамыз Кожа Ахмет Ясауидин избасары. Түркмөннүн ۇлы жырчысы Магтымкулы да — Кожа Ахмет Ясауи илиминин Каракум шоліндеги насихатшысы. Кыргыздын атакты Токтогул акыны — жыр алыбы Жамбылдын шоркуясы. Каракалпактын айтуул акындары Бердак пен

ларынын бірі – Накшбандилік мектеп еді. Накшбанди жолы ішкі жүрек тазалығына, Алланы үнемі еске алуға (zikir) жүзге қоғам ішінде белсенді қызмет етуге үндейді. «Дил ба яр, даст ба гөр» (Жүрегің Алламен, қолың еңбекпен) қағидасы арқылы діндарлықты тек мешіт ішінде емес, құнделікті өмірде жүзге асыруды үйретті. Сыртқы салтанаттан гөрі ішкі ықылас пен ықыласты құшылыққа мән берді. XIII-XIV ғасырлардан бастап аймақтағы діни бірлікті нығайтып, сүнниттік Ханафи мәзһабын бекітті. Шариғат пен тариқатты үйлестіріп, халықтың діни өмірінде артық ырымшылдық пен қателіктерден арылтуға күш салды. Орталық Азияда сопылық ілімді таза, шариғатқа сай бағытта сақтауға үлес қосты...

«Шахнама», «Жүсүп-Зылиха», «Сеирулмәлк», «Наушахан», «Дарига кыз», «Мың бір түн», «Тогынама», «Ескендір», «Заркұм», «Жұм-жұма», «Сал-сал», «Кербала», «Алламыс», «Манас» т.б. кисса-дастандар – Орталық Азия халықтарының бөріне ортақ. Осы рухани ортақ арнаны одан әрмен жалғастыру үшін Орталық Азия халықтарының әдеби байланысын күшейту аса маңызды. Поэзия мен прозалық шығармаларды тәржімалап, ұлттық театрларда қойылымдар сахналасуы керек. Орталық Азия ақындарының мүшәйрасын, көркем әдеби туындыларына байқалау өткізуді қолға алуымыз қажет. Сонда барыс-келіс артып, мәдени татығастық күшейе түседі.

Сөздің тағы бір маңызы – ортақ құндылықтарды дәріптеуінде. Дінаралық келісімсіз мәдениетаралық татылық орынқпайды. Сондықтан Қазақстанда бастау алған бұл форум Орталық Азия елдері үшін үлгі ері тәжірибе аламы болып отыр. Дін көшбасшыларының диалого арқылы жастарға дін төзімділік, бейбіт қатар өмір сүру мәдениеті үйретіледі.

Орталық Азияны біріктіретін ортақ құндылықтар-

ағартушылары оқып білім алған Көкілташ медресесінің

Араб, Барак хан, Әбілқасым хан, Шерғазы хан, Жәудір, Шамет баба, Әбілқадір т.б. көптеген діни оқу орындары Орталық Азия тарихында алар орны ерекше. Аталған оқу кешендерінің түбін түртсең, тарихына үйлесең, ағайындықты арттыратын көл-көсір рухани қазынаның тигің ағытары сөзсіз.

қалыптасуда. Мысалы, жылма-жыл Рамазан айының кіру және шығу уақыттары бойынша ортақ пәтуалар қабылдануда. ҚМДБ-ға қарайтын Нұр-Мұбарак университеті Орталық Азияның өзге мемлекеттерінің діни оқу орындарымен меморандум жасап, өзара тежірібе алмасуды жүзеге асыруда.

иділерінің бәзесі – Орталық Азия елдерінің рухани үндестігінің жалғасы. Өйткені біздің тарихымыз да, мәдениетіміз де, дініміз де бір-бірімен сабақтас. Сөзді осы тамырластықты жаһандық деңгейде паш етіп, әлемдік өркениетке Орталық Азия үлгісін ұсынады деп ойлаймыз.

Бүгінде Орталық Азия халықтары ортақ саяси-экономикалық кеңістікте ынтымақтасып, сондай-ақ, мәдени іс-шаралар, жастар форумдары, кинофестивальдер, там-тұм болса да, әдеби шараларды бірге атқарып келеді. Орталық Азияда мәдениеттердің тату өмір сүруі – тек тарихи қажеттілік емес, тұрақты даму мен бейбіт өмірдің

басты шарты. Біз өткеннен тағылым алып, болашақ ұрпаққа келісім мен өзара құрметке негізделген ортақ рухани кеңістік қалдыруымыз керек. Түркі

халықтарының ортақ мәдени мұрасын дамыта

ынтымақтастық күшейтіп. Ислам дініне біріктіруші

фактор ретінде қарауымыз шарт. Алауыздықтан аулақ

болу үшін діни, тілдік, ұлттық әралуандықты сыйлау
тәжірибесі қалыптасуы тиіс. Руханизм – біздің өн

басты ұйытқымыз. Дәйім осыны есте ұстауымыз

кажет. Руханияттан нәрленген, Исламмен рухтанган

Орталық Азия жасаи берсін!

Ермек МҰҚАТАЙ,

ҚМДБ Төрағасының орынбасары,
қазіргі уақытта қолданыстағы

Найбо мұфти

ЕЛ ІШІНЕН ЕКІ СУРАҚ

ДЕТОКС ІШУГЕ БОЛА МА?

ДЕТОКС – АҒЗАНЫ ЗИЯНДЫ ТОКСИНДЕРДЕН ТАЗАРТУ МАҚСАТЫНДА АРНАЙЫ ТАҒАМДАРДЫ ҚОЛДАНУ, КЕЙДЕ АШЫҒУ НЕМЕСЕ ТАҒАМДЫҚ КОСПАЛАР ПАЙДАЛАНУ АРҚЫЛЫ ЖҮРГІЗІЛЕТІН ДИЕТА ТҮРІ.

Бұл процедура – көбіне тағам бөнімдерін, биологиялық белсенді коспаларды, диеталарды, косметикалық заттарды немесе псевдотерапиялық курстарды сату үшін қолданылатын маркетингтік әдіс. Оның ғылыми тұрғыдан нақты дәлелденген детоксикациямен ешқандай ортақ байланысы жоқ.

Детокс диетасы салмақ тастауға, ағзаны тазартуға және дәрумендер қорын толықтыруға көмектеседі деген пікір бар. Алайда бұл тұжырымдар ғылыми дәлелдерге негізделмеген. Керісінше детокстың кей өнімдерінің сенімсіздігі, пайдалы заттардың жетіспеуі оны қауіпті етеді. Ал балаларға, жүкті әйелдерге, науқастарға тіпті қауіпті болуы да мүмкін. Сонымен қатар ашығу мен іш жүргізу тәсілдері денсаулыққа кері әсер етуі ықтимал. Сондықтан көптеген сарапшылар детокс диетасын қажетсіз деп санайды. Себебі адам ағзасы өзі-ақ табиғи жолмен (зәр шығару, үлкен дәрет, терлеу және бауыр арқылы) зиянды заттардан тазара алады дейді.

Жалпы шариғатта диета ұстанудың, яғни денсаулықты сақтау мақсатында тағамнан шектелудің оқасы жоқ (Ахмад әс-Сәғәти, «әл-Фәтху әр-раббани ли тәртіби муснад әл-имәм Ахмад», 17/176-177). Өйткені ол – аурудың алдын алуға немесе асқынуына жол бермеуге ең тиімді құрал. Пайғамбарымыз (оған Алланың салауаты мен сәлемі болсын) Әлмен бірге бір үйге кіріп, ілулі тұрған құрманы жей бастайды. Сол кезде Алла елшісі (оған Алланың

салауаты мен сәлемі болсын): *«Тоқта, ей, Әли! Сен әлі ауруыңынан айғып болған жоқсың»*, — деп оны тоқтатады. Кейін оларға арпа мен сөбізден дайындалған тағам әкеледі. Сонда Пайғамбарымыз (оған Алланың салауаты мен сәлемі болсын): *«Мынаны жсе, бұл саған әлдеқайда пайдалы»*, — дейді (Термизи, №2037. Ибн Мәжа, №3442).

Муаффақ әл-Бағдади бұл хадиске түсіндірме бере отырып: «Бұл жерде диетаның маңыздылығы көрсетілген. Аурудан айғып келе жатқан адам өзін сау адам сияқты еркін ұстамауы керек. Себебі ол толық айғып үлгермеген, денесі әлсіз, ас қорытуы да баяу. Сондықтан жеңіл, тез сіңетін және ағзаны нығайтатын тағамдар қолдануы қажет», — деген («Әл-Арбағин әт-тиббия», 38-41).

Абдүмәлік ибн Хабиб «Пайғамбар медицинасы» еңбегінде: «Диета – емнің бастауы. Расында Пайғамбарымыз (оған Алланың салауаты мен сәлемі болсын) диета ұстаған әрі Омар ибн Хаттабка және басқа да сахабаларға оны ұстануды әмір еткен», — деген (Ибн Хабиб, «әт-Тиббуән-Набуи», 42-43). Қорыта айтқанда, шариғат тұрғысынан денсаулықты сақтау мақсатында диета ұстауға рұқсат етіледі. Оның маңыздылығы Пайғамбарымыздың (оған Алланың салауаты мен сәлемі болсын) сүннетінде атап көрсетілген. Сондықтан детокс диетасының өнімдері адал әрі денсаулыққа пайдалы екені нақты ғылыми зерттеулермен дәлделдене, мұндай тәсілді дәрігердің бақылауымен қолдануға болады.

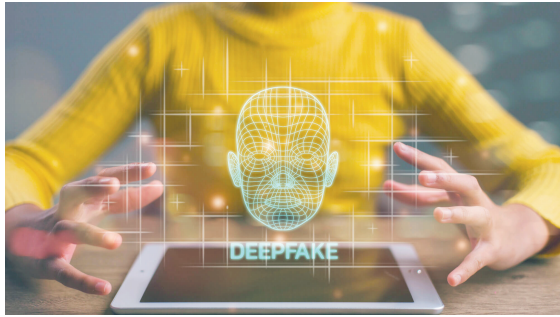
DEERFAKE ТАРАТУ КҮНӘ МА?

ДИПФЕЙК (АҒЫЛШЫН ТІЛІНЕН DEEP LEARNING – «ТЕРЕҢ ОҚЫТУ» ЖӘНЕ FAKE – «ЖАЛҒАН») – ЖАСАНДЫ ИНТЕЛЛЕКТ ТЕХНОЛОГИЯЛАРЫН ҚОЛДАНА ОТЫРЫП, ТҮРЛІ КОНТЕНТТЕГІ ВИДЕОМАТЕРИАЛДАРҒА ТАНЫМАЛ АДАМДАРДЫҢ БЕТ-ӘЛПЕТІ МЕН ДАУЫСЫН ТҮСІРЕТІН ЖАЛҒАН КОНТЕНТ.

Deepfake технологиясын алғаш болып 2014 жылы Стэнфорд университетінің студенті Ян Гудфеллоу ойлап тапқан. Бастапқыда ол тек ғылыми ортада қолданылғанымен, кейіннен кең таралып, түрлі салаларда – кино, саулет, журналистика және интернет-контентте пайдаланыла бастады (iSpring, 2021).

Ислам діні ғылым мен технологияның дамуына, жаңалық ашуға шақырады. Алайда бұл даму адамзат игілігіне, әділеттілікке, адамгершілік пен жауапкершілікке негізделіп, шариғаттың аясында жүзеге асуы тиіс. Сондықтан кез келген технология игі мақсатта қолданылса – рұқсат, ал жамандыққа, зиянды мақсатта қолданылса – тыйым салынады.

Deepfake технологиясы арқылы адамның шын мәнінде айтпаған сөздерін айтқандай немесе істемеген іс-әрекеттерін істегендігі етіп жасап,

сәлемі болсын) былай дейді: *«Кім бізді алдаса — ол бізден емес»* (Табарани, «әл-Әусат», №993; Бұхари, «әт-Тәриху әл-кәбир», 7/122). Бұл хадис барлық алдау түрлеріне қатаң тыйым салынғанын анық көрсетеді.

Deepfake арқылы жалған видео-аудио жасау – әдетте өзгеге зиян келтіру мақсатында жүзеге асады. Пайғамбарымыз (оған Алланың салауаты мен сәлемі болсын): *«Өзіне де, өзгеге де зиян тигізуге болмайды»*, — деген (Дарокутни, 3/77; Хаким, №2345; Бәйһәки, №11717). Сонымен қатар мұндай контент адамдарды қорқытып, өміріне қауіп төндіруі мүмкін. Ал Ислам діні адам өмірінің қауіпсіздігін ең маңызды мақсаттарының бірі етіп қойған. Тіпті қалжың түріндегі қорқыту да шариғатта қатаң тыйым салынған (Ахмад, «әл-муснад», 38/163, №23064; Термизи, №2160).

Қорыта айтқанда, Ислам діні ғылым мен технологияны қолдайды, бірақ ол адамгершілікке, әділдікке және шариғат аясында жүзеге асуы тиіс. Кез келген технология игі мақсатта қолданылса – рұқсат, ал жамандыққа, зиянды мақсатта қолданылса – тыйым салынады. Сондықтан дипфейк арқылы жалған ақпарат тарату, адамдарды алдау немесе зиян келтіру мақсатында қолдану шариғатта тыйым салынады

Дайындаған
Бауыржан ӘБДУӘЛІ

(Басы 1-бетте)

Біз көбіне барға қуануды бұмытып кетеміз. Өмір бойы жоқ нәрсені іздеп жүреміз. Осыдан кейін қайтіп көңіл күйіміз көтерілсін?! Кейде дүниенің құлы боп кеткенімізді сезбейміз. Байлық келсе қуанамыз, қолдан кетсе ашуланамыз. Құдайға разылығымыз қайда қалды сонда? Алланың жазған тағдырында бір даналықтың бар екенін білген адамның жүрегін мазасыздық билемейді. Барға қанағат, жокқа сабыр ету — бақытты болудың басты қағидасы. Бұдан басқасын іздегеннің ойы оңға, санасы санға бөлінеді.

Адам бір күнін, тіпті бір сағатын түрлі көңіл күймен өткізеді. Оның кейбірі қалауымыздан тыс болуы әбден мүмкін. Кейбірі өзіміз таңдаған көңіл күй. Алайда өзін таныған, эмоциясын басқарған адам жан дүниесін көп қатерден сақтайды. Анығында біз ішкі қалауымызды басқара аламыз. Оған қабілетіміз де, әлеуетіміз де жетеді. Ал көңіл күй — ойдан туатын реакция.

Жасыратыны жоқ, жақын туыстың немесе өмірде араластың адамның жетістігіне көңіл-күйіміз түсіп кететін дертке шалдығып қалдық. Оның табысы мен бақытына шынайы қуана алмаймыз. Өйткені қызғаныш ішті ортеп барады. Неге? Себебі Алланың оған нәсіп еткен нығметтерін қимай тұрмыз ғой. Бұл сонда өзімізге қалаған нәрсенің өзгелерде болуын жанымыз қош көрмей түр деген сөз бе? Түптеп келгенде бұл Құдайдың әрбір адамға қатысты жазған тағдырына қарсылық қой.

Жүрегімізді ауыр дерт мен-депті... Шұғыл емделу қажет. Қалай? Жүректегі өкініш, қызғаныш отын өшіру — аса маңызды іс.

АНА КЕРЕК АДАМҒА...

АНА – ӨМІРДЕГІ ЕҢ ҚЫМБАТ ЖАН. ЕШКІМНІҢ ҚАМҚОРЛЫҒЫ АНА ҚАМҚОРЛЫҒЫМЕН ТЕҢЕСЕ АЛМАЙДЫ. БАЛА АНА МАХАББАТЫН ДҮНИЕГЕ КЕЛГЕН СОҢ ЕМЕС, ЖАТЫРДА ЖАТҚАН КЕЗДЕН БАСТАП СЕЗІНЕ БАСТАЙДЫ.

Болашақ ана тыныс алған, қозғалған сайын қиналады. Алайда ішіндегі баласына деген махаббат бұл қиындықты жеңілдетіп, қайғысын қуанышқа, әлсіздігін күшке айналдырады. Жүктілік кезінде ана баласына физиологиялық қажеттіліктерді ғана емес, өмірлік маңызды бар эмоционалдық қолдауды да береді. Ал босану – әйел үшін үлкен сынақ, тіпті кейбір аналар осы жолда өмірімен қоштасуы мүмкін.

Ана – баласы мен отбасының тірегі. Ана – балалары мен бүкіл отбасы үшін әділеттің, мейірім мен жақсылықтың қайнар көзі. Сондықтан Ислам діні адам өміріндегі аяның ерекше орнына аса назар аударады. Исламда ана ең жоғары, ең қадірлі орынға ие. Асыл дініміз Ислам ата-ананың дәрежесін нақты әрі биік деңгейде белгілеген. Қасиетті Құран Кәрімде былай делінген: **«Алаға құлшылық етіңдер және Оған ешкімді серік қоспаңдар. Ата-анаға жақсылық жасаңдар»** («Ниса» сүресі, 36-аят). Пайғамбарымыз (оған Алланың салауаты мен сәлемі болсын) ата-анаға, әсіресе анаға құрметпен қарауға үндейді. Алла елшісі әрдайым ата-ананы құрметтеуді өсиет етеді. Абдуллаһ ибн Масғұд былай дейді: «Бір күні мен Пайғамбардан: «Алла қандай істі ең жақсы көреді?» — деп сұрадым. Ол: *«Зақымдыа орындаған намаз»*, — деді. Мен: «Ал оған кейін қайсысы?» — дегенімде ол: *«Ата-анаға жақсылық жасау»*, — деп жауап берді. Демек анаға құрмет көрсету — әрбір мұсылманның міндеті.

Мұсылманның анаға деген құрметі жай ғана ізет не тәрбие белгісі емес. Исламда анаға құрмет — мұсылман өміріндегі намаздан кейінгі ең маңызды амал. Асыл дініміз Ислам әрбір мұсылманды анасына ерекше мейіріммен қарап, ең алдымен анасына жақсылық жасауға үндейді. Бұл — дініміздің талабы. Қасиетті Құран Кәрімде былай делінген: **«Адам баласына ата-анасына жақсылық істеуді өсиет еттік. Анасы оны әлсіреп жүріп көтереді, оны емізіп, екі жылда омыраудан айырады. Маған және ата-анаңа шүкір ет.**

РАЗЫЛЫҚ

Көреалмаушылық алам бойында ашу мен ызаның, кек пен міндетсіну сынды дерттің асқынып кетуіне итермелейді. Іштарлықтан жүрегі тыныштық таппаған адам күйгелек болады. Күйгелек адам жақсы мінезін бүлдіреді. Ал мінезі нашар кісі досын да, бауырын да жоғалтады. Бұрынғы заманда өмір сүрген ізгілер «Көреалмаушыда тыныштық жоқ, күйгелекте бауыр жоқ, мінезі жаманның досы жоқ» деген екен.

Көп жағдайда өзімізге қатысы жоқ істерге араласу арқылы көреалмаушылық дертін жұқтырамыз. Одан айығудың жолы — тағдыр туралы жақсы ойла болу. Адамның бәрі тең өмір сүруі мүмкін емес. Біреу байлықты көтере алмайды. Құдние оны құрдымға кетірсе қайыры қайсы? Ол үшін қайыры — қарапайым тіршілік кешу. Осыған разы болған адам қатерден құтылады. Алдымызда не тұрғанын білмейсіз.

Бұрынғылар үлкен қызметті алудан қашатын. Әділетсіз ше-

шім қабылдаудан қорқатын. Дүниенің құлына айналуды қаламайтын. Жүрегіне терең бойлаған адам мұндай апатқа душар болудан сақтанады. Әр істің өлшеуін, пайда-зиянын білмейтін жан мәнсап қуады. Қызметтен кетпеу үшін барын салады. Іс-әрекетінің соны арсыздыққа апарады. Ары өледі, намысы өшеді. Ең сорақысы осы қылығын өзі ақтап алатын дәрежеге жетеді. Өйткені лағынеті шайтан лас істерін көзіне әдемі етіп көрсетеді. Бұған қанағаттанған адам қайтіп онсын?!

Асылында тағдырға разы болудың дәрежесі сабыр етуден жоғары. Кез келген жақсылық пен қиындықты разылықпен қабылдаған адам одан өзге нәрсені қаламайды. Ал сабыр етуші адам Алланың өміріне қарсылық білдірмейді. Алайда жағдайының одан да жақсы болғанын қалайды. Қиындықты разылықпен қабыл алудың және одан басқа нәрсені қаламаудың дәрежесі сабыр етуден жоғары болу себебінің сыры осында.

Құдай пендесіне қалаған нәрсені беріп те, алып та сынайды. Осы екі жағдайда жүрегі разы болған адам бақытты ғұмыр кешеді. Разылық уайым-қайғыдан, жанның құлазуынан, нашар хәлден арылтады. Жүрегі тыныштық тапқан адамнан асқан бақытты жан жоқ. Ізгілер «Алла кімнің жүрегіне разылық сезімін салған болса, ол үнемі байлықта, кеншілікте өмір сүреді» деген екен.

Сынақ пен жақсылықты сразылықпен қабылдаған адам шүкір етудің мәнін ұғады. Ашулану пайда әкелмейтінін түсінеді. Шексіз нығмет беруші Аллаға және өзінде бар ризық-несібеге разы болмаған адам ғана ашуланады. Құдайдың жазғанына разы болуға бейімделсек, кез келген қиындық өздігінен жеңілдейді.

Разылық сезімі өтіріктен, қызғаныштан, көреалмаушылықтан құтылуға себепші болады. Өзіне берілген нығметке шүкір ете алмаған адам өзгелердің қолындағы мал-дүниені көре алмайды. Тіпті сол нығметтің жоқ болып кетуін тілейді. Тағдырына разылық танытқан адам Алланың әділдігі мен даналығына толық сенімді болады. Разылық пен сенім — бір-бірінен ажыратуға келмейтін күш.

Разылықтың сауабы тоқтамайды. Адамның ізгі амалының сауабы жасаған жақсы ісінің аяқталуымен тоқтаса, ал разылықтың сауабы тоқтамайды. Оның шегі жоқ. Өйткені разылық — жүрек амалы. Ғұламалар «Расында жақсылықтың бәрі — разылықта. Егер шамаң келсе разы бол. Ол қолыңнан келмесе сабыр ет» деген екен.

Разылыққа жетелейтін амал — жақсы ОЙЛАУ.

Ағабек ҚОНАРБАЙҰЛЫ

өмірден өтті. Мен оның орнына қажылық жасай алам ба?» — деп сұрағанда, Пайғамбар: *«Иә, оның атынан қажылық жаса. Егер анаңның қарызы болса, сен төлемес пе едің?! Ал Аллаға қарыз — бәрінен бұрын өтелуі тиіс»*, — деп жауап береді (Бұхари). Ананың құрметтемеу — ауыр күнә. Асыл дініміз Исламда ата-анаға құрметсіздік көрсету үлкен күнә саналады. Пайғамбардан (оған Алланың салауаты мен сәлемі болсын) алғашқы сахабаларының бірі Әбу Бәкір әс-Сыдық (оған Алла разы болсын) былай дейді: «Бірде Пайғамбар: *«Сендерге ең ауыр күнәлар жайлы айтып берейін бе?»* — деп үш рет қайталады. Біз: «Иә, уа, Алланың елшісі!» — дедік. Сонда Пайғамбарымыз: *«Ол — Аллаға серік қосу және ата-анаға құрметсіздік жасау»*, — деп айтты».

Әбу Һұрайра (оған Алла разы болсын) Пайғамбарымыздың жақын сахабаларының бірі болған, көптеген хадистерді жеткізген. Ол Ислам дінін қабылдағанымен, анасы бастапқыда бұл дінді қабылдағысы келмеді. Сол кезде Әбу Һұрайраның үміті үзіліп, Алла елшісіне барып, анасын тура жолға салуын сұрайды. Сонда Пайғамбарымыз (оған Алланың салауаты мен сәлемі болсын) ол кісі үшін дұға жасайды. Көп ұзамай анасы кәліма айтып, Ислам дінін қабылдайды. Осыдан кейін Әбу Һұрайра өмір бойы анасын ерекше мейіріммен құрметтеп өтті. Үйден шығарда анасының есігіне барып: «Амандық болсын саған, анам! Алланың рахметі мен берекесі болсын!» — дейтін. Анасы да: «Саған да амандық болсын, балам! Алланың рахметі мен берекесі болсын!» — деп жауап қайтара тын. Кейде ол: «Алла саған рақым етсін! Сен мені бала кезімде өсіріп, жеткіздің», — десе, анасы: «Алла саған да рақым етсін! Сен мені қартайғанымда дұрыс жолға салдың», — дейтін. Әбу Һұрайраның (оған Алла разы болсын) анасына деген осы мейірімді қарым-қатынасы — бізге үлгі-өнеге. Мұсылман баласы ата-анасына, олардың дін ұстанымына қарамастан, мейірімді әрі ілтипатты болуға міндетті. Ең үлкен махаббаттың көрінісі — олардың тура жолға түсуі үшін Алладан дұға ету.

Асхат САЛИМОВ,
Республикалық
бас мешіттің нанб имамы

ҚҰРАН ИНЖУЛЕРІ

«وَتَحْلِفُونَ» СҮРЕСІ

РЕТТІЛІГІ, АЯТ САНЫ

Құранда реттілігі жағынан 13-сүре, 43 аяттан тұрады. «Мұхаммед» сүресінен кейін түскен. Көпшілік ғалымдардың пікірінше, меккелік сүрелердің қатарында. Құранның 13-парасында 249-255 беттерде орналасқан.

ҚЫСҚАША МАЗМҰНЫ

Бұл сүреде Алланың құдіреті, адам үшін беймәлім болған алпауыт аспан денелері жайында олардың қозғалысындағы нақтылық турасында, жер мен көктің тірексіз жаратылуы Алланың ұлы құдіреттерінен екенін паш етеді. Сүреде ақиқат анық әрі негіздері мықты екендігі жайында баяндалады. Ал жалған болса тым әлсіз негіздерге сүйенеді. Сүренің соңында Пайғамбардың (оған Алланың салауаты мен сәлемі болсын) Алланың құзырынан келгендігіне нақты айғақ келтірілген.

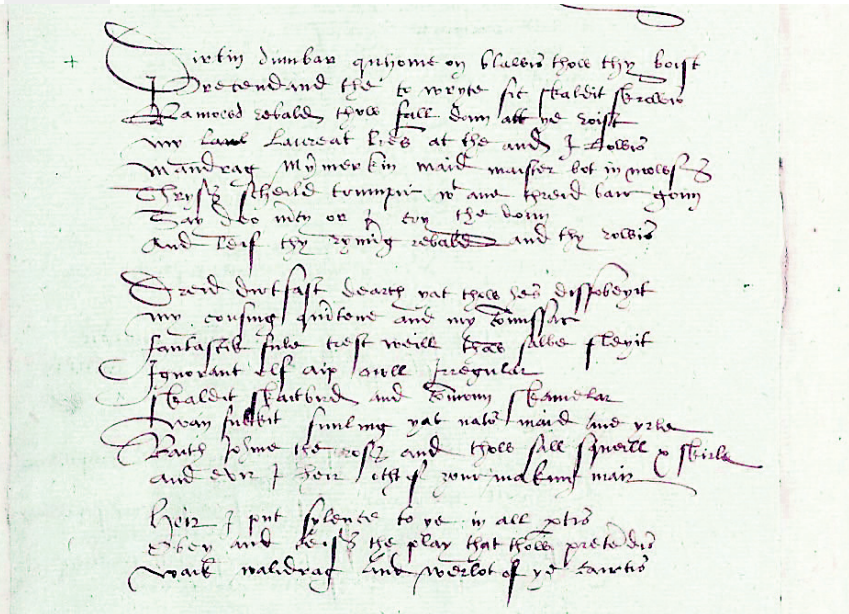
АРТЫҚШЫЛЫҒЫ

Абдолла ибн Зубайрдан жеткен хабарда күннің күркірегенін естігенде әнгімесін тоқтатып: «Күн күркіреу мен періштелер Оған бойұсынған күйде ұлықтаған Алла кемшіліктен пәк», — деген. Осыны айтқан адам күн күркіреудің зиянынан аман болады деген. Айша (оған Алла разы болсын) анамыздан жеткен хадисте Алла елшісі (оған Алланың салауаты мен сәлемі болсын) жанбыр жауған кезде «Уа, Алла! Нәсерлетіп пайдалы жанбыр жаудыр», — деп дұға жасайтын болған (Бұхари).

ИНЖУЛЕР

«Расында (Алла) қандай да бір қауым өз ішінде өзгермейінше, Алла ол қауымды өзгертпейді» («Рағыд» сүресі, 11-аят).

Дайындаған
Хамзат ҚАЖЫМҰРАТҰЛЫ

аз болган жок. Солардын бири эри

Кунды

КАЗБАНЫ

ҚАСТЕРЛЕГЕНДЕР

1568 жылы ЭДИНБУРГТЫ
ОБА ЖАЙЛАҒАН.
ДЖОРДЖ БАННАТАЙН
(1545-1607) ДЕГЕН КӨПЕС АУРУ ЖУҚТЫРЫП
АЛМАУ ҮШІН ШЫҚПАЙ,
ОҚШАУЛАНАДЫ. ОЛ КЕЗДЕ 23 ЖАСТА
БОЛҒАН ЕКЕН. СӨЗ ӨНЕРІНЕ ЖАНЫ ЖАҚЫН
АДАМ ҚҰР ОТЫРМАЙ, ШОТЛАНДТЫҢ
АТАҚТЫ АҚЫНДАРЫНЫҢ ШЫҒАРМАЛАРЫН
ЖИНАП, ӨЗІНІҢ ДЕ ЖАЗҒАН-СЫЗҒАНДАРЫН
КОСЫП, ЖАЗЫП, ҚОЛЖАЗБА ҚҰРАСТЫРАДЫ.
БҰҒАН ЖАЛПЫ ҮШ АЙ УАҚЫТЫН АРНАПТЫ.
КЕЙІН ОСЫ АНТОЛОГИЯ БАННАТАЙН
ҚОЛЖАЗБАСЫ АТАЛЫП КЕТЕДІ. СОНДАЙ-АҚ,
ШОТЛАНДТЫҢ ОРТА ҒАСЫРЛАРДАҒЫ
АҚЫНДАРЫНЫҢ ЖЫРЫЛАРЫ САҚТАЛЫП,
БҮГІНГЕ ЖЕТУІНЕ СЕБЕП БОЛЫПТЫ. ЕГЕР
ЭДИНБУРГТЫ ОБА ЖАЙЛАМАСА,
БАННАТАЙН ҮЙІНЕН ШЫҚПАЙ,
ОҚШАУЛАНАР МА ЕДІ? ҮЙІНЕН ШЫҚПАЙ,
ОҚШАУЛАНБАСА, ШОТЛАНДТЫҢ
ОРТАҒАСЫРЛЫҚ АҚЫНДАРЫНЫҢ
ӨЛЕНДЕРІН ЖИНАҚТАП, ҚОЛЖАЗБА
ҚҰРАСТЫРАР МА ЕДІ? ЕГЕР ОЛ ОСЫ
ҚОЛЖАЗБАНЫ ҚҰРАСТЫРМАҒАНДА, ЕЖЕЛГІ
ШОТЛАНД АҚЫНДАРЫ БҮГІНГЕ ЖЕТЕР МЕ
ЕДІ? БАННАТАЙН ҚОЛЖАЗБАСЫ ТУРАЛЫ
ОҚЫҒАНДА, МАҒАН ЕҢ АЛДЫМЕН
ОСЫНДАЙ ОЙ КЕЛДІ. СОНДЫҚТАН «ӘР
НӘРСЕНІҢ ҚАЙЫРЫ БАР. ОНЫ ДЕР КЕЗІНДЕ
ЕМЕС, КЕЙІН ТҮСІНУІМІЗ МҮМКІН» ДЕП ОЙ
ТҮЙІЛІП ШҮГЕЙ.

Бұл мақаламызда аталған еңбек туралы тереңірек зерттеп көрелік. 800 бетке жуық Баннатайн қолжазбасы қазір Эдинбургтегі Шотландия Ұлттық кітапханасында сақтаулы тұр. Оған 51 өлең-поэма енгізілген. Яғни Уиллиам Данбар, Роберт Хенрисон, Гэвин Дуглас, Александр Скотт т.б. атақты ақындардың поэзиялық шығармалары қамтылған. Джордж Баннатайн антологияны құрастырғанда, туындыларды бес бағыт бойынша бөліп, топтастырыпты: теология, мораль, комедия, махаббат және мысал-ертегілер. Сондай-ақ, шотландтар бұл еңбектің әр парағын (800 бет) сканерлеп, электронды нұсқасын жасап қойған. Алдағы уақытта көне қолжазба тозып, бүлініп, жарамсыз болып қалса, не жоғалып кетсе, ондағы мәтін де ізім-ғайым ғайып болады деген қауіп жоқ. Шотландтардың ата-баба мұрасына деген құштылығы ғой. Бұл антологияның құнын түсініп, қастерлеудің де жөні бар. Себебі өткен күннен баға жетпес белгі, төл тарихтың асыл қазынасы. Соның бір дәлелі ретінде Баннатайн қолжазбасы. Көне шотланд тілі сөздігін жасауда пайдаланылған. Ал Глазго университетінің профессоры, ғалым Алстер Макдональд Баннатайн қолжазбасын «Шотландияның әдеби мәдениетінің ескерткіші» деп бағалаған.

XVI ғасырда өмір сүрген Джордж Баннатайнның ісін жалғастырушылар да пайда болды кейін. Мәселен, XIX ғасырда шотланд аксүйектері құрған Роксбург клубы көне қолжазбаларды жинап, басып шығарумен айналысты. Ұйымның мүшелері ежелгі еңбектерді өзара бөліп алып, шығару үшін өз атнасын қаржы бөліп, демеушілік етті. Бірақ жарық көрген кітаптар тек бай-

шонжарлардың, шенеуніктердің ғана қолына тиіп, қалың бұқараға жеткен жоқ.

Сол заманда шотландтың әйгілі сақыны, даңқты жазушысы Уолтер Скотт та дәл сондай бірлікті ашып, оған Баннатайн қолжазбаларын құрастырған Джордж Баннатайнның атан берді. Сөйтіп Баннатайн клубы 1823-1861 жылдар аралығында жұмыс істеді. Роксбург клубынан айырмашылығы – Баннатайн клубы «мүшелікке тек актейскер қабылданady» деген талап койған жоқ. Керісінше, әртүрлі кәсіппен айналысатын қарапайым адамдарды да алааламай, қатарына тартты. Соның арқасында әр кісі клубтын жұмысына шама-шарқынша атсалысып, үлес қосты. Бірақ бөрінің мақсаты бір еді, яғни шотланд әдеби және тарихи мұрасын басып шығарып, насихаттау, жалпы халық арасында тарату, келер дәуірлерге өсиет етіп қалдыру. Мұның астында Британия корольдігінің құрамындағы шотландтардың ұлттық болмысын сақтау, ағылшындарға жұғылып кетпеу үшін мәдениет майданында күресу деген ұлы мұрат жатқан болатын. Отан алдындағы перзенттік борыш, қасиетті парызды түстентіктік, Баннатайн клубы мүшелерінің саны ұдайы өсіп отырды. 1823 жылы құрылғанда, 31 мүшесі болса, екі жылдан соң, саны 50-ге жетті. Ал 1827 жылы 100-ден асты. Жалпы, қазір Баннатайн клубына мүше болған 130-дай адамның есім-сөйбе белгілі.

Баннатайн клубы Джордж Бан-
натайнды үлгі еткенін жоғарыда жаз-
дық. Небәрі 20-дан енді асқан шағын-
да ұлтының құнды мұрасын сақтап
қалған тұлғаны олар «Шотландия
тарихи әдебиетінің қазарман қорғау

көшбасшышы — Әлихан Бөкейхан. Мәселен, ол Абай мұрасын жинауға, зерттеуге және жарыққа шығаруға көп еңбек сіңірді. Ұлт көсемі қазаққа дербес құқық беру жөнінде мәлімдемде жазып, Патша өкіметіне жеткізбек болады. Ел ішін аралап, құжатқа қол жинау үшін Кереку өңіріне барады. Сол жакта жүріп, 1906 жылдың қаңтар айында тұтқындалып, қамауға алынады. Ғалымдардың жазуында, Әлихан Бөкейханның портфелінде Абай жырларының қолжазбасы болған екен. Құнды мұра жоғалып кетпеуі үшін ол адвокат арқылы өтініш беріп, 5 мың сом өтемаққа да төлеген. Осы қолжазбаны кітап қылып шығаруды Әлихан 1905 жылы-ақ ойластырып, қолға алған. Алайда көптеген кедергіге ұшырап, Абайдың тұңғыш жинағы 1909 жылы ғана жарық көрді. Бұл жөнінде Міржақып Дулатұлы «Абай» атты мақаласында кеңірек тоқталады: «1905 жылы «Семи-палатинский листок» газетасында һәм онан кейін Семидегі Географический обществоны шығарған бір кітабында Әлихан Бөкейханов Абайдың тәржіма халін жазды һәм кешікпей кітабы да басылатынын білдіріп еді. Бірақ тез шықпалы, 1909 жылы Абайдың балалары һәм інілерінің ризалығы һәм Әлиханның ыждаһатымен Абай кітабы Петербуртта Бұраганский баспаханасында басылып шықты. Бұл күнгі қолымыздағы кітап сол бірінші баспасы». Яғни қазақтың бас ақынының туындылары ұрпаққа Әлихан Бөкейханның және т.б. тұғырлардың қайраткерлігінің арқасында жетті.

Ахмет Байтұрсынұлыша айтсақ,
«халықтың көзі, құлағы һәм тілі» бол-
... ..

XVI ғасырда өмір сүрген Джордж Баннаттайның ісін жалғастырушылар да пайда болды кейін. Мәселен, XIX ғасырда шотланд ақсүйектері құрған роксбург клубы көне қолжазбаларды жинап, басып шығарумен айналысты.

шысы» деп дәріптеді. Мәшһүр каламгер әрі Баннатайын клубының негізін қалаушы Уолтер Скотт былай жазды: «Шаһарды оба жайлаған, жан-жақтан ажал анталаған сонау атмағайып кезеңде жұрт жаппай ауру жұқтырмауды, аман калуды ойлап, дал болды. Ал Джордж Баннатайн жан сақтауды емес, тұтас бір ұлттың әдебиетін сақтауды ойлап, сондай ұлы іске ерік-жігеңі жетті».

Ал Александр Хендерсон 1830 жылы мынадай пікір білдірді: «Уильям Данбар, Роберт Хенрисон, Александр Скотт сықылды даңқты шайырлармен бірге, Джордж Баннатинның да аты өлмей, бізге жетті. Біз оның дарынына бас иіп, алғыс айтамыз. Өйткені Баннатин антологиясы ұпаққа қайран біздің Шотландияда

ұлт зиялылары бұрыннан болғанын дәлелдеді».

Бір қызығы Баннатаян клубында әріп таңитып, сауатты мүшелер аз болған. Ал оқи алатындардың арасында оқығанын түсінуге парасат-пайымы, ақыл-санасы жететіндер одан да аз болған. Соған қарамастан клуб өкілдері тапқан-таянғанын көне қолжазбаларды шығаруға беруден аямаған. Яғни олардың көбі өздері қаржы беріп, шығарған кітаптарды оқи алмаған. Клуб мүшесі Хенри Кокберн: «Біз кітап шығаруға төлеген ақшамызды емес, қоғамға тигізетін пайдамызды ойладық», — деген екен. Қарапайым халықтың «Шотландтың ұлттық болмысын, мәдениетін сактаймыз» деген ниеті әрі сүйсіндіріп әрі риза қылады.

Әлбетте, қазақ тарихында да құнды қолжазбаны қастерлеген тұлғалар аз болған жоқ. Солардың бірі әрі

● ДЕРЕК ПЕН ДЭЙЕК

Айдарды Жанболат Аунбаев жүргізеді

ЛЕНД-ЛИЗ ДЕГЕН НЕ?

ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ЛЕКСИКОНДАҒЫ БҮЛ ТЕРМИН АҒЫЛШЫННЫҢ LEAD ЖӘНЕ LEASE СӨЗДЕРІНЕН ШЫҚҚАН. ОНЫҢ АЛҒАШҚЫСЫ (LEAD) «ҚАРЫЗҒА БЕРУ», KEЙІНГІСІ (LEASE) «ЖАЛҒА ӨТКІЗУ» ДЕГЕН ҰҒЫМДЫ БІЛДІРЕДІ. ӘЛЕМ ЕЛДЕРІНДЕГІ ОРЫН АЛҒАН ІРІ ӘСКЕРИ ҚАҒЫТЫСТАРҒА БАЙЛАНЫСТЫ ӨМІРГЕ КЕЛГЕН БҮЛ САЯСИ-ЭКОНОМИКАЛЫҚ ІС-ШАРА 1939-1945 ЖЫЛДАРДАҒЫ ЕКІНШІ ДҮНИЕЖҮЗІЛІК СОҒЫСТА БАСТАУ АЛЫП, ДАМУДЫ. ОНЫҢ БАСТАМАШЫСЫ АҚШ ЕДІ. 1941 ЖЫЛҒЫ 11 НАУРЫЗДА «ЛЕНД-ЛИЗ ТУРАЛЫ» КОНГРЕСС МАҚҰЛДАҒАН ЗАҢҒА ҚОЛ ҚОЙЫП ЖАТЫП ПРЕЗИДЕНТ ФРАНКЛИН РУЗВЕЛТЫТІҢ КҰЖАТ МӘНІН ҚАРАПАЙЫМ ТІЛМЕН БЫЛАЙ ТҮСІНДІРГЕНІ БАР. «КӨРШІМНІҢ ҮЙІ ӨРТЕНІП ЖАТЫР ДЕЛІК, – ДЕДІ ОЛ. – МЕНДЕ ӨРТТІ СӨНДІРТЕ КӨМЕКТЕСЕТІН ҚҰРАЛ БАР. ЕГЕР КӨРШІМ ӨРТТІ АУЫЗДЫҚТАУ ҮШІН ОНЫ ҚҰРЫЛҒЫМДЫ ПАЙДАЛАНАҒЫСЫ КЕЛСЕ, МЕН ОҒАН ҚУАНА КЕЛГЕСІМІН».

Міне, сол, яғни «Ленд-лиз туралы» заң бойынша соғыс жүріп жатқан елдің бәрі АҚШ-тан әскери техника мен азық-түлік және киім-кешек сұраған жағдайда Күрама Штаттар оны өздері жеткізіп беретін болды. Содан соң барып ол жәрдеміңн құны ұзақ мерзімдік шартпен кейін өтеуге уағда етілді. Екінші дүниежүзілік соғыста мұхиттың арғы жағындағы елден бұл көмекті 1941-1942 жылдары бірінші болып Англия мен КСРО ала бастады. Содан соң оған 1940-1944 жылдары неміс оккупациясына ұшырап, азат болған Франция мен 1939-1945 жылдар аралығында милитаристік Жапония езгісінен зардап шеккен Қытай қол созды. Айтары жок, бұл жау шабуылына ұшырап, қиын жағдайда қалған қай елге де сол уақыттағы қуатты күш, үлкен демеу еді. Әсіресе КСРО үшін... Иә, Кеңес Одағының көсемі И.В.Сталин мұны ешуақытта ұмытпайтындықтарын еске алып, коалиция құрған үш ел басшыларының 1943 жылғы Тегеран, 1945 жылғы Қырым конференцияларында Франклин Рузвельтке рахмет айтумен болды. Өйткені КСРО-ның Ленд-лизбен соғыс жылдарында алған 11 миллиард (қазіргі бағаммен есептесенде 160 миллиард) долларының тауарлары Кеңес одағының сол кездегі әскери техника, азық-түлік

және ким-кемеш шығарғаны өмірлерінде қажет шығынын 50 пайызын өтеген-ді.

Бірақ... Екінші дүниежүзілік соғыс аяқталған соң КСРО-да фашистік Германияны жеңу жолындағы соғыста АҚШ-тың жоғарыда көрсеткен көмегі саналы түрде «ұмытыла» бастады. Бұған біріншіден, әлем сол кездері империалистік және социалистік деген екі лагерьге бөлініп, Кенес одағы мен Құрама Штаттар бір-бірімен текетіреске түскен антипод қоғамдарға айналды. Екіншіден, қырғи-қабақ соғыс қаупі өршіп, жаулық көзқарастағы екі мемлекет жаппай қарулану жөніндегі бөсекеге көшті де бұрынғы байланыстар кері сипат алды. Үшіншіден, КСРО АҚШ-тың 50-жылдардағы Корей түбегіндегі әскери қактығысқа араласуына, 60-жылдардағы Вьетнамға жасаған агрессиясына қарсы болды. Ал АҚШ Кенес одағының 70-жылдардың соңындағы Ауғанстанға әскер кіргізуіне наразылық білдірді. Осындай келіспеушіліктер екі мемлекет арасын суытып, бір кездегі ұзақ мерзімге арналып төленуге тиіс Ленд-лиз шарты төрт рет үзілді. Сөйтіп оған тиесілі қаржы КСРО құлаған 1991 жылға дейін өз мәнінде дұрыс жолға қойылмады. Социалистік жүйе жойылып, Батыс елдерімен жағдай жасқарған соң Кенес одағының мұрагері Ресей Ленд-лиздің қалған қаржысын мойнына алып, оны АҚШ бірнеше рет азайтқаннан кейін 2006 жылы болмашы ақшамен өтеп бітірді. Осындайда «Қарыз күліп барып, жылап қайтады» деген қазақ макалы қалай дұрыс айтылған деп ойлайсың

Төменде біз құрметті оқырман сіздерге сирек цифрлар тізбесін оқуды ұсынамыз. Бұл Мәскеуден шығатын «Новая газета» басшылығының 2023 жылғы 22 маусым күнгі нөмірінде жарияланған 1941–1945 жылдардағы АҚШ–тың КСРО-ға Ленд-лиз шартымен берілген түрлі саладағы тауарлар түрі, жалпы саны, көлемі көрсетілген тізім. Екінші дүниежүзілік соғыстағы КСРО-ның Ленд-лиз бойынша АҚШ-тан алған көмегі (1941 жылғы қарашадан 1945 жылғы қаңтарға дейін) кесте бойы.

22 мың 150 ұшақ.
12 мың 700 танк.
51 мың 503 джип автокөлігі.
375 мың 883 жүк машинасы.
25 мың 170 мотоцикл.
8071 трактор.
8218 винтовка.
131 мың 633 автомат және пулемет.
12 мың 997 тапанша.
3 миллион 659 мың автокөлік дөңгелектері.
127 мың тонна ок-дәрі.
1 миллион 200 мың тонна химиялық және реагенттік қопарғыш заттар өнімі.
903 мың детонатор.
11 мың 155 вагон.
1981 паровоз.
66 дизельді электровоз.
7944 зениттік батарея қондырғысы.
4912 танкіге қарсы қолданылатын қарулар.
2300 бронетранспортер.
5500 тягач.
472 миллион дана снаряд.
281 әскери корабль.
128 сумен жүк таситын баржа.
3 ледокол (мұзжарғыш кеме).
35 мың 800 радиостанса.
2 миллион шақырымдық желіні қамтамасыз еткен кабель сымы.
2 миллион 500 мың дана телефон.
200 телефон стансасы.
445 локатор.
622 мың 100 тонна теміржол рельсі.
2 миллион 100 мың тонна мұнай өнімдері.
628 мың 400 тонна авиация бензині.
287 мың 600 тонна мыс.
328 мың 100 тонна алюминий.
2 миллион 800 тонна болат.
38 мың 100 темір кесіп, өңдейтін станок.
15 миллион 417 мың пар армиялық бөтенке.
257 миллион 723 мың 498 тал түйме.
1 миллион 541 мың 590 көрпе-одеял.
106 миллион 893 мың тонна мақта.
49 мың 490 тонна бидай.
238 мың тонна мұздатылған ет.
624 мың тонна қант.
81 мың 4 тонна сары май.
2 миллиард банка бұқтырылған ет консервісі.
331 мың 66 литр спирт.

өкіметі дүркін-дүркін ірі мөлшерде айыппұл сала бергені тарихтан мәлім. Ұлт басылымына тоқтап қалу қаупі төнгенде де, ел-жұрт қаржы жинап беріп отырғанды бағдiлi.

Жоғарыдағы екі деректі тек біріз беріп отырғанын асылып.

Жөбіре мысал ретінде ғана келтірдім. Әйтпесе, ата-бабадан қалған баға жетпес қазыныны сақтап, ертеңге жеткізу мақсатында қыруар енбек сінірген, сол жолда күрескендер көп-ақ. Қазақ руханиятының жауһарларын зерттеп, жарыққа шығару үшін жанкешті жұмыс істеп жүрген зерттеушілер қазір де бар. Ұлттық болмыс, ұлттық құндылықтар сондай асыл азаматтардың аркасында өшпейді.

Алпамыс ФАЙЗОЛЛА

ДҮНИЕ ДИДАРЫН АУДАРҒАН ӘЛЕМ ЧЕМПИОНАТЫ

БОКСТАН WORLD BOXING ҰЙЫМ ҰЙЫМДАСТЫРҒАН АЛҒАШҚЫ ӘЛЕМ ЧЕМПИОНАТЫ АНГЛИЯНЫҢ ЛИВЕРПУЛЬ ҚАЛАСЫНДА ӨТТІ. ОН КҮНГЕ ҰЛАСҚАН ЖАҒАНДЫҚ ДОДАДАН ЕЛІМІЗДІҢ БОКСШЫЛАРЫ 7 АЛТЫН, 1 КҮМІС, 2 ҚОЛА МЕДАЛЬ ИЕЛЕНІП, ЖАЛПЫ КОМАНДАЛЫҚ ЕСЕПТЕ КӨШ БАСЫНАН КӨРІНДІ. МЕМЛЕКЕТ БАСШЫСЫ ҚАСЫМ-ЖОМАРТ ТОҚАЕВ ӘЛЕМ ЧЕМПИОНАТЫНДА ЖҮЛДЕ АЛҒАН БОКСШЫЛАР МЕН БАПКЕРЛЕРДІ МЕМЛЕКЕТТІК НАГРАДАМЕН МАРАПАТТАДЫ.

АЛҒАШҚЫ АСУ

Биылғы жылдың алты айында бокстан әлем чемпионаты әйелдер арасында екінші мәрте ұйымдастырылды. Бұрнағы жылдары дүниежүзілік дода екі жылда бір мәрте жалауын желбіретіп, түнлігін түретін. Оқырмандарға ұғынықты болуы үшін биылғы екі әлем чемпионатының ара жігін ажыратып айтайық. Бүкіләлемдік әуесқой бокс федерациясы бар. Бұрын AIBA деп аталатын ұйым бүгінде IBA деген атқа ие. Ресейлік кәсіпкер Умар Кремлев басқаратын осы ұйым наурыз айында Сербияның Ниш қаласында әлем чемпионатын ұйымдастырды. Оған біздің де бұрымды боксшыларымыз қатысып, орасан олжамен оралды. Жалпы Халықаралық олимпиада комитеті (ХОК) бұл ұйыммен бірнеше жылдан бері дұрлараз. Спортқа саясаттың да салқыны тиегіні белгілі. Жаһандық саясаттың ала көбен мінезі Халықаралық бокс қауымдастығының басшылығына ресейлік азаматтың тағайындалуын қаламады. Тіпті ХОК 2023 жылы Халықаралық бокс қауымдастығының (IBA) мәртебесін мойындаудан бас тартты. Тегеурінді ұйым боксқа қарсы еместігің, тек қауымдастықтың басшылығына деген келіспеушілік болғандықтан да осындай қаламаға барғанын түсіндірді. Тіпті боксты жемқорлықтан, даудаймадан арашалап, әлемдік деңгейде өрісін кеңейтетін жана ұйым құрылмаса, 2028 жылы АҚШ-тың Лос-Анджелес қаласында өтетін жазғы Олимпиада ойындарының бағдарламасынан алып та тастаймыз деп дод көрсетті. 2023 жылдың қоныр күзінде Еуропаның бірнеше мемлекеті, атап айтқанда Германия, Ұлыбритания, Швеция, Нидерланд, Филиппин және АҚШ елдерінің боксқа жауапты тұлғалары жана ұйым құрылғанын жариялады. World Boxing деп аталатын халықаралық бокс ұйымына бүгінгі таңда әлем елдерінің 118 бокс федерациясы мүшелікке өтті.

Десе де IBA өзінің тегеурінін жоғалтқан жоқ. Көктемде әлем чемпионатын өткізді. Ал World Boxing ұйымы құрылған екі жылға жуық уақыттың ішінде 19 жасқа дейінгі жастар арасында әлем чемпионаты түнлігін түрді. Ересектер арасында әлем кубогінің кезеңдерін бірнеше мемлекетте дүркін-дүркін өткізіп келеді. Жыл соңына дейін де әлем кубогінің кезеңі ұйымдастырылады. Ұлыбритания жерінде бұл ұйым өзінің алғашқы әлем чемпионатының түнлігін түрді. Төрткүл дүние лидарын өзіне қаратқан жаһандық додаға ағылшындар барын салып әзірленіп, ерлер мен әйелдер арасындағы әлем біріншілігін бір рингте өткізді.

ҚЫЗДАР ҚАЙРАТ ТАНЫТТЫ

Хош, сонымен Ливерпуль төрінде крілген рингте біздің елдің қыз-жігіттері қалай өнер көрсеткеніне тоқталсақ. Алдымен қыздардың жекпе-жегі жайында.

Бас бапкер Елдос Сайдалин бастаған жаттықтырушылар құрамы 48 келі салмақта әлемнің үш дүркін чемпионы, Париж жазғы Олимпиадасының қола жүлдегері Назым Қызайбайға сенім жүктеді. Ұзақ жылдан бері ұлттық құрама сапында ел сенімін арқалап келе жатқан саңлақ Ливерпульдегі әлем чемпионатын екінші айналымнан бастады. Әлемдік рейтингте көш басында тұрған боксшы бірінші айналымда тынықты. Алдымен мажарстандық Лилия Шелецкийді айқын жеңді. 2-раундта Лилияны есентіретіп жіберіп, рефери бүгілген саусақтарын жаса санап нокаут тіркеді. Ширек финалдық сында украиналық Анна Охотаны жарыс жолынан ығыстырды. Жартылай финалда өзбекстандық Сабина Бобокулованы тоқтатты. Бұл жекпе-жекте қазылар 1-раундта Назым күмәнсіз басым түсті деп бағалап, 2-раундта бес төрешінің үшеуі өзбекстандық бұрымды боксшы үстем болды деп қорыққан. Шешуші 3-раундта тісқаққан Назым жеңісті жұлып алды. Өкінішке қарай финалдық жекпе-жекте үндістандық Минакши Минакшиге есе жіберді. Казак боксының тарихында үш дүркін әлем чемпионы атанған спортшы әзірге Назым Қызайбай ғана. Тарихи жетістігін жанғыртуға сынық сүйем жетпей тоқтады. Дегенмен де әлем чемпионатының күміс медалі де аз олжа емес.

Ливерпуль рингінде казак қыздары әлем чемпионатының екі дүркін чемпионы деген атақты иеленді. Солардың алғашқысы — Алуа Балқыбекова. 51 келі салмақта сынға түскен ол алдымен оңтүстіккореялық Мун Каенді ығыстырды. Ширек финалдық сында тайбейлік И.Сюань Гуоны жеңді де, жартылай финалдық тартыста қытай қызы Ци Синьюді сүріндірді. Финалдық жекпе-жекте түрік қызы Бусеназ Шәкіроғылыны жеңді.

Элина Базарова (54 келі) үшін бұл әлем чемпионаты сәтсіз аяқталды, алғашқы айналымда-ақ өзбек боксшысы Нигина Уктамоваға есе жіберді. Элинаның сәтсіздігінен кейін Карина Ибрагимова (57 кг) да орта жолда сүрінді. Бірінші жекпе-жегінде грек қызы Панагиота Кузилуды, екінші айналымда британдық Элиз Глинді жеңгенімен, ширек финалдық айкаста Олимпиада жүлдегері поляк боксшысы Юлия Шереметадан аса алмады. 60 келі салмақта Виктория Графеева косовалық Донета Садикүлді сүріндіріп, екінші айналымда ағылшын қызы Люси Кингс-Уитлиді де айқын жеңді. Ширек финалда өзбекстандық Ситора Тұрдыбекованы «түтіп жіберді». Бұл айкастың 1-раундында төрешілер өзбек қызына басым ұпай берген соң барын салған Виктория қалған екі раундта ширақ қимылдап, мықтылығын дәлелдеді. Өкініштисі Ситораны сілелетемін деп жүріп Викторияның бар күшін сарқып алғаны жартылай финалдық айкаста аңғарылды. Бразилиялық Ребеке Де Лиме Сантосқа есе жіберіп, қола медальді қанағат тұтты.

Әлем чемпионы Аида Әбікеева (65 келі) мажарстандық Лука Хамориді, оңтүстіккореялық Суенг Кангты енсеріп, ширек финалда Олимпиада чемпионы түрік Бусеназ Сүрменеліні күмәнсіз жеңді. Тіпті жекпе-жекпен кейін түрік боксшысы Аиданың маңдайынан сүйіп құрметін де көрсетті. Ал жартылай финалда ирландиялық Мэрри Уолштан басым түсті. Әлем чемпионатының алтын үшін тартыста өзбек қызы Навбахор Хамидованы айқын жеңіп, ел мерейін асырды. 70 келі салмақта әлем чемпионы атанған Наталья Богданова 8/1 финалда үндістандық Санамача Чоксомды, ширек финалда түркиялық Сема Чалышканды

иорданиялық Хутайфа Эшишті, үндістандық Жадумани Мандентванды ұтып, жартылай финалда кубалық Александро Клароны шідерледі. Финалдық жекпе-жекте моңғол боксшысы Алдархишиг Баттулғаны талассыз жеңді. Астаналық боксшы еншісіне осылай екі дүркін әлем чемпионы деген атақты жазды. 2023 жылы Ташкентте өткен әлем чемпионатында үздік шыққан Санжар сенімді ақтады. Әлем чемпионы Махмұд Сабырхан (55 келі) да Ливерпуль рингінен алтын медальмен оралды. Мексикалық Бриан Оуен Ортизді, косовалық Башким Байокуді, жапон Руй Ямагучиді нокаутпен ұтты. Жартылай финалда Лю Чуанды

жеңді. Жартылай финалдық жекпе-жекте британдық Шантель Ридті сүріндіріп, финалда аустралиялық Ликейше Перголотиден басым түсті. Солтүстік Қазақстан облысының спортшылары арасында бокстан тұңғыш әлем чемпионы атағы осылайша Богдановаға бұйырды. Теріскейдің тоқырап тұрған спортының енесін батыр қыз тіктеп берді.

75 келі салмақта Належда Ребич үшін де әлем біріншілігі баянсыз болып, алғашқы айналымда қытайлық Линг Вангтен жеңілді. Гүлсая Ержан (80 келі) литвалық Ивета Лесницкитені жеңгенімен, ширек финалда аустралиялық Есета Финткке жол берді.

Аса ауыр салмақта (+80 келі) Елдана Тәліпова ширек финалда жаңазеландиялық Элин Ли Лоны жеңіп, жартылай финалда поляк Агата Кацмарскаға есе жіберді. Көктемде Сербияда өткен әлем чемпионатында күміс медаль иеленген Елдана осылайша қоланы місе тұтты.

ЖІГІТТЕР ЖІГЕРІН ЖАНИ АЛДЫ МА?

Казак спортының жылнамасын парактағанда жазғы Олимпиада ойындарынан алтынсыз қайтпаған тек боксшылар ғана еді. 1996 жылы Атланта жазғы Олимпиадасынан басталған алтын жүлге 2021 жылы Токио жазғы Олимпиадасында үзілді. Былтыр Париждегі төртжылдық додасынан боксшылар алтынсыз қайтты. Бұл сәтсіздіктен кейбіреулер казак боксының қауқары қайта бастады деп те сәуегейлік танытты. Қоғамның сыны да жеңіл тиген жоқ. Бас бапкер ауысты, ұлттық құрамада буын алмасу кезеңі өтті. Бірақ мұның барлығы олқылықты ақтай алмайтыны ақиқат. Сондықтан да боксқа айрықша назар аударылып отыр. Қайрат Сәтжанов бастаған ұлттық құрама бапкерлеріне зор сенім артылды.

Жігіттер сенім үдесінен шыға алды ма? Талдап көрелік. 50 келі салмақ дәрежесінде Санжар Тәшкенбай

енсеріп, финалдық жекпе-жекте испан боксшысы Рафаэль Серраноны айқын жеңді. 60 келі салмақ дәрежесінде бас бапкер Қайрат Сәтжанов Бейбарыс Жексенге сенім артты. Ересектер арасында алғаш рет әлем чемпионатына қосылған Бейбарыс бірінші жекпе-жегінде филиппиндік Джунмлардо Огайрені жеңіп, екінші айкасында үндістандық Сачинді ығыстырды. Ширек финалда әлем чемпионы, Париж жазғы Олимпиадасының чемпионы өзбекстандық Абдумалик Халокоев есе жіберді. 65 келі салмақта Ертуған Зейнуллинов алдымен франциялық Уго Грауды, екінші жекпе-жегінде ағылшын Патрис Мугалзайды жеңген. Ширек финалда отандасымыздың жолы Париж жазғы Олимпиадасының чемпионы өзбекстандық Асадхужа Мұйдинхужаевтен жеңілді. «Мата даңқымен без өтеді» дегендей, төрешілер қарсыласының атак-дәрежесіне қарай ұпай ұстатқандай көрінді. Әйтпесе Ертуған оны тықсыра қуып қайымқпай жұдырықтасты. 70 келі салмақта Төрехан Сабырхан ересектердің додасына алғаш қатысып, казак спортының тарихында бокстан ең жас әлем чемпионы атанды. 19 жастағы оғлан алжирлік Юсуф Ячені, нидерландтық Финн Робертті, француз Макан Траорені, жартылай финалда ағылшын Одель Камаараны жеңді. Финалдық тартыста жапон Севон Окадзаваны айқын ұтты. Осылайша бір үйдің екі перзенті, ағалы-інілі боксшылар Махмұд пен Төрехан әлем чемпионы атанды. Казак боксының тарихында бұрын-соңды мұндай жетістік болған емес. Ағайынды Сабырхандар тарихи жеңісті әлем боксының жылнамасына таспалады. 75 келі салмақта Сабыржан Асқалыков алғашқы айналымнан аса алмай, украиналық Павел Илюшоғаға есе жіберді. Жастардан ересектер қатарына ауысқан боксшы әлі де шыңдала түсу қажеттігін аңғарды. Бұл жаһан додасы Сабыржанға тәжірибе мектебі болғаны анық. Өкінішке қарай әлем чемпионы, Париж жазғы Олимпиадасының күміс жүлдегері Нұрбек Орал-

бай Ливерпуль рингінен бос қайтты. Алғашқы жекпе-жегінде украиналық Матвей Рабжаны жеңді. Екінші айкасында Қытай елінің намысын қорғаған этникалық казак Токтарбек Танатқаннан басым түсті. Ширек финалда өзбекстандық Жавохир Уматалиевке есе жіберді. Әлем чемпионы Бекзат Нұрдәулетов Англиядағы жаһандық додаға 85 келі салмақта қатысты. Бірақ күтпеген жерден сүрініп, алғашқы айналымда додадан шығып қалды. Тәжірибелі жерлесімзді грузиялық Георгий Кушиташвили тоқтатты. 90 келі салмақта Сағындық Тоғұбай ағылшын Исаак Окони, ирландиялық Джек Марлейді ығыстырған. Ширек финалда өзбекстандық Тұрарбек Хабибуллаевтан жеңілді. Ұлттық құраманың капитаны, аса ауыр салмақта сынға түскен Айбек Оралбай да жанкүйерлердің сенімін ақтады. Бірінші жекпе-жегінде түрік Мусахит Илиясты айқын жеңді. Ширек финалда хорват Лука Пратляичтен де басым түсті. Жартылай финалда әлемнің бес дүркін чемпионы, 2016 жылы Рио жазғы Олимпиадасында, 2021 жылы Токио жазғы Олимпиада ойындарында алтын медаль еншілеген Куба боксының аңыз әйгілі Хулио Сезар Ла Круздың «есін екеу, түсін төртеу етіп» қуып жүріп сабады. Ал финалдық тартыста өзбекстандық Жахонгир Зокировты жеңді. Бірінші, екінші раундта төрешілер Жахонгирге басым ұпай жазғанымен, шешуші раундта Айбек мінез танытып, жеңісті жұлып алды.

Ливерпуль төрін дүбірге бөлеген әлем чемпионатында Ұлттық олимпиадалық комитетінің президенті және World Boxing ұйымының Олимпиадалық комиссия төрағасы Геннадий Головкин, Қазақстан бокс федерациясының президенті Шахмұрат Мүтәліп бастаған азаматтардың боксшылардың қасынан табылып қолдауы қыз-жігіттерді жігерлендірді.

ЧЕМПИОНАТТАН НЕ ТҮЙДІК?

Ұлыбританиядағы әлем чемпионатынан не түйдік? Ең алдымен 2028 жылы өтетін Лос-Анджелес жазғы Олимпиадасына әзірлікті бүгіннен бастау қажеттігін аңғартты. Өйткені төртжылдық додасында ерлер де әйелдер де 7 салмақта медаль үшін тартысқа түседі. Өтпеген-айы бұрымды боксшыларымыздың арасында олимпиадалық салмақта сынға түскендерінің көпшілігі жүлдесіз қайтты. Ерлердің басында да осы кеп. Олимпиада бағдарламасына енген 7 салмақтың тек үшеуінде ғана медаль бұйырды. Бұл олқылықтың орнын бүтіндей манызды. Ел ішіндегі тартыста да тек мықтылығын мойындатып дараланған санлаққа сенім артылуы тиіс.

Үш жылда буын алмасу процесі де жүретіні белгілі. Бейжің Олимпиадасының чемпионы Бақыт Сәрескбаев баптайтын эксперименттік (22 жасқа дейінгі) жастар құрамасының өкілдері де дамиды, жетіледі. Олар да ұлттық құрамадағы орыннан үмітті. Демек әр салмақта сайдың тасындай сақа санлақтар ғана көшбасшыға айналады.

Мемлекет басшысы Қасым-Жомарт Тоқаев жаһан додасынан олжалы оралған оғландар мен бапкерлерді мемлекеттік наградамен марапаттады. Одан кейін облыс, қала әкімдері де өз өңірлерінің абыройын асырған спортшыларға құрмет көрсетіп, сыйақы да беріп жатыр. Орынды, өте дұрыс шешім. Олар қандай марапатқа да лайық. Десе де «құлды мактау өлтіреді» дегендей, кейде бізде спортшыларымызды құшағымызға тым қатты қысып жіберетіндейміз. Казак елінің боксшылары жазғы Олимпиаданың екі, үш дүркін чемпионы деген атаққа лайықты. Қажыр-қайраты соған жететін әлеміміз әйгілеу парыз. Казак боксының қазіргі қауқары енді 2027 жылы елімізде өтетін әлем чемпионатында, одан кейін жазғы Олимпиада ойындарында безбенделеді.

Қуан РАЗАҚ

Ана деген ОСЫНДАЙ...

АПТА САЙЫН БІР КӨЛЕТІН ЖҰМА НАМАЗҒА ҚАЛАМЫЗДЫҢ ОРТАЛЫҒЫНДА ОРНАЛАСҚАН «НҮРДӘУЛЕТ» МЕШІТІНЕ БАРАТЫНМЫН. МЕШІТ ОРТАЛЫҚТА БОЛҒАНДЫҚТАН, КЕЛІМ-КЕТІМ ЖАМАҒАТТЫҢ ҚАРАСЫ КӨП. ӨТКЕН-КЕТКЕН АДАМНЫҢ БАРЛЫҒЫ ДЕРЛІК ЖҰМА НАМАЗҒА ОСЫ МЕШІТКЕ АТ БАСЫН ТІРЕЙДІ.

де дәл солай болды. Әженің бүгін ерекше қуанышты екені жүзінен көрініп тұрды. Қуанатындай да жөні бар екен. Оны әңгімесін тыңдаған соң білдім. Жақында түрмедегі баласына барып, екі сағаттай кездесіп қайтқан екен. Сол қуанышын айтып берді.

Әжемнің әңгімесінде мені елең еткізген нәрсе — ананың баласына деген ерекше көңілі меніңықласы еді. Өйткені ол кісі өңгімесінің арасында ауық-ауық баласын мақтап, жан дүниесі елжіреп тұрды.

Негізі, әженің екі ұлы бар, екеуі де түрмеде ұзақ мерзіммен отыр. Күйеуі қайтыс болған. Қолында немерелері бар. Әжем қол жайып бос отырмай, оны-мұны сатып, нәпақасын тауып жүр. Арасында түрмеге барып, ұлдарымен кездесіп тұрады. Айтқан әңгімесінің қысқаша мазмұны былай:

«Баламмен екі сағатқа кездесіп шықтым. Баламның жағдайы жақсы. Қазір жұмысын ауыстырыпты. Бұрын сварщик болып істейтін еді, қазір астына су жаңа трактор беріпті, соны

айдайды. Ой, менің балам кезінде үлкен-үлкен фураларды айдап, Украина мен Ресейді кезген адам ғой. Менің балам жұмысты жақсы істейді. Қолынан көп нәрсе келеді. Алты мамандығы бар. Қазір түрмеде болмағанда біз үлкен коттедж үйде тұратын едік. Балам жақсы («Менің балам...» деген сөзді жиі айтты). Тәртібі жақсы болған болар, әйтеуір балам жақында грамота алыпты. Ұлым түрмеде бос жүрмей, жұмыс істеп, ақшасын жіберіп тұрады. Бір жағынан, кітап оқып, білім алып жүр. Баламмен кездесіп шыққан соң, түрменің ауласынан жаңағы жап-жаңа тракторды көрдім. Сол жерде жұмыс істеп жүрген орыс жігіттен: «Бұл кімнің тракторы?» — деп сұрап едім: «Бұл — Коляның тракторы», — деді. Менің баламды бәрі Коля деп атайды ғой», — деп, әжем әңгімесін аяқтады.

Осы жерде мені ерекше толқытқан нәрсе — ананың баласына деген ерекше көңілі мен ықыласы, мейірімі мен сүйіспеншілігі еді. Ана жүрегі қайда болса да, әрдайым балаларымен бірге деген осы. Ұлдары бірнеше жылдан бері түрмеде отырса да, әжеміз балаларының тілеуін тілеп, еркіндік пен құрсаудың арасын жол қылып жүр. Міне, ана деген осындай. Баласы қаша жерден қылмыскер болса да, қандай қателік жасаса да, ана жүрегі кешірімді. Тек аяулы ана ғана жүрегімен балаларына шын жақ-

сылық тілейді. Бүкіл әлем сенен теріс айналса да, жалғыз анаң ғана сенің жағында болады. Сен ешкімге керексіз болсан да, жалғыз анаңа керек екенсің. Хадистегі: «Жақсылықты ең алдымен кімге жасайын?» — деген сұраққа: «**Әуелі анаңа, сосын тағы да анаңа, сосын тағы да анаңа жасаң**», — деген сөзден-ақ, ананың біздің өміріміздегі маңызды орны мен дәрежесін көреміз.

Әженің әрдайым көңілді болып, жақсылықтан үміт үзбей жүруі мені таңғалдырады. Әжем бір сөзінде ұлдары аман шыққан соң жақсы үйде тұратынын, әдемі көйлектер киіп, қолына алтын тағып, қалаған жеріне қыдырып жүретінін айтқан болатын. Сол сөздерін өте сенімді түрде, балаша қуаныш айтқанда мені қайран қалдырған еді. Әженің сол кездегі қуанышты жүзінен арманы таусылмайтын, өмірге құштар, ақкөңіл, жап-жас қыздың бейнесін көруге болады.

Әңгімесін жайдарлы жүзбен айттып берген әжем сөз соңында бір күрсініп, уәжін де айтты. Айтуынша, ұлына мерзімінен бұрын шығуға жеңілдік берілмей жатыр екен. Әлі 12 жылы бар дейді. Ал екінші ұлына үш жарым жыл қалыпты. Кейуанаға бір Алла жар болып, арманына жеткізсін. Ұлдары аман-есен оралып, бірге бақытты ғұмыр кешсін деп тілеймін.

Серікбол НАЗАРБЕКҰЛЫ

Мешітке келуші жамағаттың көптігінен адамдар ішке сыймайды. Сол себепті мешіттің ауласы мен оның сыртындағы аллеяға дейін адам қарасына толып кетеді. Айтайын дегенім бұл емес, негізгі өңгіме осы мешіттің ауласында әр жұма сайын тұратын кейуана жайында. Әр жұма сайын мешіттің кіреберісінде сулы салфетка мен шұлық сатып тұратын әжені бүгін тағы да көрдім. Барып амандасып, жағдайын сұрадым.

Мен әже деп отырған анамыз бойынан әлі кетіп, қалжұраңнан карт кісі емес, керісінше бойы тік, жүріс-тұрысы ширақ, сөйлегенде сөзі анық, дауысы саңқылдап тұрған қуатты жан. Жасы жетпістен енді асқан. Тарам-тарам әжім басқан жүзінде жылулық пен мейірімнің ізі бар. Сырға толы қос жанарында өмірге деген құштарлық бар. Үстіне киген көйлегінің етек-жеңі ұзын. Көйлегінің сыртынан киген қазақы жакеті өзіне сондай жарасымды.

Әжені қашан көрсем де, басындағы орамалын орыстың әжелеріндей, иегінің астынан өткізіп бір байлап тартатын. Ол кісіні бірнеше жылдан бері танытындықтан, жақындымді көріп, емін-еркін әңгімелесіп кетемін. Ол кісі де мені әр көрген сайын төрт-бес қадам жерден танып: «Әй, балам-ау, қалайсың? Аман-есен жүріп жатырсың ба? Мамаң қалай?» — деп, күліп қарсы алады. Бүгін

ТҮРКИЯ ПРЕЗИДЕНТІНІҢ ЖАРЛЫҒЫ БОЙЫНША ТҮРКИЯ ДІН ІСТЕРІ БАСҚАРМАСЫНЫҢ (DIYANET) ТӨРАҒАСЫ БОЛЫП САФИ АРПАГУШ ТАҒАЙЫНДАЛДЫ. ОЛ БҰҒАН ДЕЙІН МҮФТИ ҚЫЗМЕТІН АТҚАРҒАН ӘЛИ ЕРБАШТЫҢ ОРНЫНА КЕЛДІ.

ТҮРКИЯДА ЖАҢА МҮФТИ ТАҒАЙЫНДАЛДЫ

Сафи Арпагуш 1967 жылы Түркияның солтүстігіндегі Амасья уәлаятында дүниеге келген. 1990 жылы Мармара университетінің теология факультетін бітірген. 2001 жылы докторлық диссертация қорғап, 2014 жылы профессор ғылыми атағына ие болған. Ал Diyanet басқармасы 1924 жылы Түркияның сол кездегі басшысы Кемал Ататүріктің кезінде құрылды.

Сафи Арпагуштың Түркия Дін істері басқармасының төрағасы лауазымына тағайындалуына байланысты ҚМДБ Төрағасы, Бас мүфти Наурызбай қажы Тағанұлы құттықтау жеделхатын жолдап: «Сауапты да жауапты қызметіңізге береке мен сәттілік тілеймін. Ислам құндылықтарын барша халыққа насихаттау, әлемдегі мұсылман үмбетінің рухани бірлігін арттыру, қоғамдық келісім мен татулықты нығайту бағытындағы бастамаларыңыз нәтижелі болғай!» деді.

ПАЛЕСТИНАНЫ ҚОЛДАП ШЕРУГЕ ШЫҚТЫ

Бельгия астанасы Брюссель көшелерін жексенбі күні халық толтырды. Мыңдаған бельгиялық Палестинаға қолдау білдіріп, халықаралық қауымдастықты еділетке шақырды. АҒР агенттігінің хабарлауынша, полиция шеруге қатысқандар санын 70 мың десе, ұйымдастырушылар 120 мыңға жуық адам жиналғанын айтады.

Қызылтүсті киім киген шерушілер қала көшелерімен жүріп өтті. Қатысушылардың бірі, 60 жастағы күзетші Исмет Гумусбога:

«Кейбір адамдар Берлин қабырғасының құлауын армандады. Ал мен Палестина мемлекетінің құрылуын армандаймын. Ондағы адамдар басқа елдер сияқты қауіпсіз өмір сүрсе деймін», — деп ойын білдірді.

Бельгия Израильге қарсы санкциялар енгізіп, БҰҰ Бас Ассамблеясының алдағы сессиясында Палестина мемлекетін мойындайтынын жариялады. Ал Еуроодақ әлі күнге дейін Израиль мен Палестина мәселесінде ортақ шешімге келе алмай отыр.

САУД АРАБИЯСЫНЫҢ БАС МҮФТИІ ҚАЙТЫС БОЛДЫ

САУД АРАБИЯСЫНЫҢ БАС МҮФТИІ, ИСЛАМ ЫНТЫМАҚТАСТЫҒЫ ЛИГАСЫНЫҢ ЖОҒАРҒЫ КЕҢЕСІНІҢ ТӨРАҒАСЫ ӘБДУЛАЗИЗ ИБН АБДУЛЛА ӘЛ ӘШ-ШЕЙХ ДҮНИЕДЕН ӨТТІ. БҰЛ ТУРАЛЫ САУД БАСПАСӨЗ АГЕНТТІГІ (SPA) ХАБАРЛАДЫ.

Бас мүфтидің өмірден өтуіне байланысты Сауд Арабиясының королі Салман ибн Әбдулазиз ибн Абдурахман әл-Сауд және тақ мұрагері Мұхаммед ибн Салман оның отбасына көңіл айту жеделхатын жолдады.

Айта кетейік, Әбдулазиз ибн Абдулла әл әш-Шейх Сауд Арабиясының Бас мүфтиі қызметін 1999 жылдан бері атқарып келеді. Ол сондай-ақ осы елдің Аксакал ғұламалар кеңесінің төрағасы Пәтуә және ғылыми зерттеулер басқармасының басшысы қызметін де қатар атқарды.

ОСМАН ДЕМБЕЛЕ – «АЛТЫН ДОП» ИЕСІ

ФРАНЦИЯНЫҢ ӘЙГЛІ ОЙЫНШЫСЫ, «ПАРИ СЕН-ЖЕРМЕН» КЛУБЫНЫҢ ЖҮЛДЫЗЫ ОСМАН ДЕМБЕЛЕ 2025 ЖЫЛДЫҢ ҮЗДІК ФУТБОЛШЫСЫ АТАНЫП, ӘЛЕМГЕ ТАНЫМАЛ «АЛТЫН ДОП» ЖҮЛДЕСІН ИЕЛЕНДІ. ОЛ – ФУТБОЛ ТАРИХЫНДА БҰЛ МАРАПАТТЫ АЛҒАН ҮШІНШІ МҮСЫЛМАН СПОРТШЫ.

1956 жылдан бері France Football журналы табыстап келе жатқан марапат мұсылман қауымы үшін айрықша қуаныш болды. Бұған дейін «Алтын допты» 1998 жылы Зинедин Зидан, ал 2022 жылы Карим Бензема иеленген еді. 2025 жылғы марапаттың ерекшелігі — үздіктер қатарында мұсылман спортшылары көбейді. Испандық Ламин Ямал екінші орынға жайғасса, мысырлық Мохаммед Салах төртінші, ал марокколық Ашраф Хакими алтыншы орынға ие болды.

Айта кетейік, Осман Дембеле Францияның Вернон қаласында туған. Футболдағы алғашқы қадамын «Ренн»

клубынан бастап, 2016 жылы Германияның «Боруссия Дортмунд» командасына ауысты. Бір жылдан соң «Барселона» сапына қосылып, сол кезде тарихтағы ең қымбат ойыншылардың үштігіне енген болатын. 2023 жылы «Пари Сен-Жерменге» өткен ол 2025 жылы мансабының биік шыңына жетіп, «Алтын доптың» иегері атанды.

РИО-де ЖАНЕЙРОДА ҚҰРАН БАЙҚАУЫ ӨТТІ

Рио-де-Жанейро қаласында Оңтүстік Америка тарихында алғаш рет халықаралық Құран байқауы ұйымдастырылды. Байқау БРИКС елдері мұсылмандарының рухани көшбасшыларының басқосуына орайластырылып, VI халықаралық «Рухани Жібек жолы» конференциясы аясында өтті.

Байқауға Ресей, БАӘ, Бразилия, Иран, Мысыр, Индонезия, Малайзия, Үндістан, Эфиопия, ОАР және Қазақстаннан келген таңдаулы хафиздер қатысып, қасиетті Құранды «Тияуат» дәстүрімен мәнерлі әрі шебер оқу бойынша бақ сынады.

Байқаудың бас жүлдесін мысырлық қари Мұхаммед Ахмед Фатхалла Ахмед Селим иеленді. Екінші орын индонезиялық Мұхаммад Резе Маулана Нурдинге бұйырса, үшінші

МАЛАЙЗИЯНЫҢ ТЕРЕНГАНУ ШТАТЫНДА ЖҰМА НАМАЗЫН СЕБЕПСІЗ ҚАЛДЫРҒАНДАРҒА ҚАТЫСТЫ ЖАЗА КҮШЕЙТІЛДІ. БҰЛ ТУРАЛЫ THE GUARDIAN БАСЫЛЫМЫ ХАБАРЛАДЫ.

МАЛАЙЗИЯДА ЖҰМА НАМАЗЫНА БАРУ МІНДЕТ

Жаңа ережелерге сәйкес, енді жұма намазына себепсіз бармаған мұсылманға 2 жылға дейін бас бостандығынан айыру немесе 3000 ринггитке (шамамен 710 АҚШ доллары) дейін айыппұл салу жазасы қарастырылған. Бұған дейін мұндай құқықбұзушылық үшін ең көп дегенде алты айға қамау немесе 1000 ринггит (шамамен 237 доллар) көлемінде айыппұл көзделген еді.

Мешіт жамағатына жаңа талаптар арнайы хабарламалар арқылы жеткізілмек. Ал тәртіп бұзушыларды анықтаумен қоғамдық және діни патрульдер айналысады. Бұл жұмыстар Теренгану ислам істері департаментінің бақылауымен жүргізіледі.

СИРИЯ МҰНАЙ ЭКСПОРТЫН ЖОЛҒА ҚОЙДЫ

СИРИЯ ҰЗАҚ ҮЗІЛІСТЕН СОҢ ӘЛЕМДІК МҰНАЙ НАРЫҒЫНА ҚАЙТА ОРАЛДЫ. ТАРТУС ПОРТЫНАН 600 МЫҢ БАРРЕЛЬ МҰНАЙ ТИЕЛГЕН АЛҒАШҚЫ ТАНКЕР ЭКСПОРТҚА ЖОЛ ТАРТТЫ.

Энергетика министрлігінің өкілі Рияд әл-Жубаси мәлімдегендей, мұнайды халықаралық B Serve Energy компаниясы сатып алды. Жүкті Nissos Christiana танкері тасымалдауда. Оның айтуынша, алғашқы партия тек сауда мақсатын ғана емес, сонымен қатар көлік желілері, қоймалар мен порт инфрақұрылымының қаншалықты жұмысқа қабілетті екенін сынақтан өткізуге мүмкіндік береді.

Сирия мұнай тасымалдау компаниясының бас директоры Маан Паша да алғашқы экспорт көлемі елдің ішкі қажеттілігінен асып түсетінін айтты. Танкер бірнеше кен орындарынан өндірілген мұнаймен, сондай-ақ Банияс пен Хомс зауыттарында өңдеуден қалған артық қорлармен толтырылған. Сириядағы негізгі мұнай қоры елдің солтүстік-шығысында, қазіргі уақытта күрттердің бақылауындағы аймақтарда орналасқан. 2011 жылғы азаматтық соғысқа дейін ел тәулігіне 380 мың баррельге жуық мұнай экспорттап келген. Алайда қактығыс жылдары энергетикалық инфрақұрылым қирап, халықаралық санкциялар сауда мүмкіндігін едәуір шектеді. Сирияның мұнай экспортын қайта бастау қадамы ел экономикасы үшін ғана емес, соғыс салдарынан күйреген инфрақұрылымды қалпына келтірудегі маңызды белес саналады.

Дайындаған Акерке БЕККҰЛ

БІРІККЕН АРАБ ӘМІРЛІКТЕРІНДЕ ІРІ САУДА ЖЕЛІЛЕРІ МЕН ЖЕТКІЗУ ҚЫЗМЕТТЕРІ ШАБАРМАНДАРДЫҢ (КУРЬЕР) ОРНЫНА ДРОНДАРДЫ ПАЙДАЛАНУҒА КӨШПЕК. БҰЛ ТУРАЛЫ «РУССКИЕ ЭМИРАТЫ» ИНТЕРНЕТ БАСЫЛЫМЫ ХАБАРЛАДЫ.

ШАБАРМАН ОРНЫН ДРОН БАСАДЫ

Азық-түлік, электронды тауарлар және тұрмыстық техника сатумен айналысатын Lulu гипермаркеттер желісі Дубайда дрон арқылы жеткізу жүйесін енгізу бойынша зерттеу жұмыстарын бастап кеткен. Басқа да сауда орындары жаңа технологияға қызығушылық танытып отыр. Алайда әзірге нақты қадам жасаған жоқ. Жаңа жүйені толық іске қосу үшін БАӘ-нің Азаматтық авиация министрлігінің мақұлдауы қажет. Сарапшылардың айтуынша, дрондар тауарды жылдам жеткізіп қана қоймай, кептеліске толы қала көшелерінде уақытты үнемдеуге әрі шығынды азайтуға мүмкіндік береді.

Былтыр желтоқсанда Қытайдың Keeta Drone компаниясы Әмірліктерде алғашқы болып BVLOS (Beyond Visual Line of Sight) лицензиясын алған еді. Бұл құжат дрондарға оператордың көзбен көру аймағынан тыс қашықтыққа жеткізуге рұқсат береді. Қазір компанияның дрондары Dubai Silicon Oasis аймағында 2,9 шақырым радиусында жұмыс істеп, әр жеткізу құнын 9,5 дирхамнан жүзеге асыруда.

Қазақстан мұсылмандары діни басқармасының ресми газеті

Меншік иесі:
«Munara gazeti» ЖШС

Директор–бас редактор –
Серікбол ХАСАН

РЕДАКЦИЯ АЛҚАСЫ:

Наурызбай қажы ТАҒАНҰЛЫ
(төраға)
Кенжетай ДҮЙСЕНБАЙ
Сансызбай ҚҰРБАНҰЛЫ
Ермек МҰҚАТАЙ
Ершат ОҢҒАР
Смайыл СЕЙТБЕКОВ
Батыржан МАНСҮРОВ
Нұрлан ҚАЙЫРБЕКОВ
Жәнділла БЕКЖІГІТОВ
Марат ЖАППАСБАЕВ
Ерболат ЖҮСПОВ
Бақдәулет АБДРАХМАНОВ
Төлеби ОСПАН
Қуаныш СӘБИТ

Болатбек АБУ
Асқар ЗӘКІРЖАНҰЛЫ
Естай АЙТУҒАНҰЛЫ
Дастан ҚҰРМАНБАЕВ
Әнуар ЕЛЖАНОВ
Самат ҚАНАТҚАЛИҰЛЫ
Жолдас ҚОСПАҚҰЛЫ
Хамзат ҚАЖЫМҰРАТУЛЫ
Ержан ТӨЛЕПОВ
Мадияр ПІРІМҚҰЛОВ
Асқар МҰҚАНОВ
Керімбек ДӘУІТОВ
Қанат ҚЫДЫРМИН
Бектұрсын УӘЛИЕВ
Бейбіт ЖАНСАРИН
Амантай САДИЕВ
Думан НӘДІРҰЛЫ

Шеф редактор –
Ағабек ҚОНАРБАЙҰЛЫ

Шарифи редактор –
Бауыржан ӘБДУӘЛІ

Жауапты хатшы –
Елдар ҚАБА

Фототілші –
Қайсар ТҰРЛЫБЕКОВ

Корректор –
Жанель ӨТЕГЕН

Редакцияның мекенжайы:
Астана қаласы,
Қарасаз, 3
«Munara» газетінің редакциясы

Пошта: munara@muftyat.kz
Телефон: 8 (7172) 999866
Жазылу индексі: 64747

Газет айына 2 рет шығады

Ақпарат және қоғамдық даму министрлігінің Ақпарат комитетінде 08.10.2019 жылы тіркеліп,
№КЗ26ВРУ00015760 куәлігі берілген.

«Munara» газеті редакциясының компьютерлік орталығында беттелді.

ТАРАЛЫМЫ – 25 000

Тапсырыс: №1410
Алматы қаласы, Райымбек даңғылы, 369
«Гамма-Принт» ЖШС
Тел: +7 (727) 247-98-30

Газетте жарияланған материалдарды сілтемесіз көшіріп басуға болмайды.

Басылымда Алла Тағаланың есімі мен Құран аяттары жазылғандықтан, газетті аяқасты етпеулеріңізді сұраймыз.